

ELUL ZMAN SUGYA
דינא דגרמי
PAYING FOR INDIRECT DAMAGE

THE SUNDAY MORNING SHULCHAN ARUCH
CHABURA IS STARTING A NEW TOPIC

אדם המזיק

The Halachos of Damages, Payments and Responsibilities

TOPICS WILL INCLUDE:

SLIP N' FALL | MALPRACTICE
CAR ACCIDENTS | WHOSE FAULT?

LEARN THE SOURCES, "LAMDUS", DOWN TO THE PRACTICAL HALACHA

Shabbos Afternoon
ONE HOUR BEFORE MINCHA

Sunday Morning: 9:00-9:40
SHIUR BY RABBI BLEJER AT 9:40

ATTENTION
LAWYERS PLEASE
CONTACT YPARSONS@
KZMNB.ORG TO
RECEIVE CLE CREDITS
FOR ATTENDING THE
SHIUR.

JOIN ON ZOOM: MEETING ID: 840 5120 6360 PASSCODE: KOLLEL

A JOINT PROJECT OF
THE NORTH MIAMI BEACH KOLLEL AND
THE LAW OFFICES OF STOK KON + BRAVERMAN

A JOINT PROJECT OF
THE NORTH MIAMI BEACH KOLLEL AND
THE LAW OFFICES OF STOK KON + BRAVERMAN

THIS GUIDE IS BROUGHT TO YOU BY

The T4 Business Halacha Initiative is a joint project of the North Miami Beach Kollel and the Law Offices of Stok, Kon & Braverman, with the mission to promote better awareness and expert handling of business-related financial issues in both the halachic and legal realms.

To this end, we have created a chabura of local Talmidei Chachomim to learn the halachos of Choshen Mishpat, as well as a schedule of seminars and programs to better educate the community in business halacha topics. We thank Beis Din Maysharim of Lakewood, NJ for overseeing the project.

ABOUT THE NORTH MIAMI BEACH KOLLEL

The North Miami Beach Kollel has been servicing the local Jewish Community since 2006. The mission of the Kollel is to create a vibrant Makom Torah, a place where there is constant study of Torah, in the heart of the North Miami Beach Community, providing unlimited learning opportunities to all members of the community. In addition to the high-level Torah Study of the Kollel staff, they also deliver over 70 shiurim weekly throughout the region.

The Kollel has played a central role in the growth of Torah in NMB and its development as a strong Torah center in South Florida. The Kollel, through the many Torah classes which are given by its faculty in neighboring communities, has also served as a central figure in the spreading of Torah in other communities such as Aventura, Aventura Lakes, Bal Harbour and Hollywood.

ABOUT OUR PARTNER

Stok, Kon & Braverman is a full-service law firm whose areas of practice focus on complex commercial litigation, real estate, appeals, partnership disputes, family law, immigration, guardianships and probate. The attorneys at the firm always bear their clients' burdens for them, which allows these corporate leaders the time and attention to focus on building their businesses instead of getting bogged down in legal quandaries. Together with its joint efforts with local and nationwide rabbanim and dayanim, the firm can help advise on how Halacha and secular law collide with respect to virtually all aspects of their clients' economic dealings.

Robert A. Stok, Esq. the managing principal of the firm, became an attorney after a successful career on Wall Street working as an investment banker and a trader for prominent financial institutions. In addition to his law practice as a commercial litigator and transactional lawyer, Mr. Stok has developed real estate projects and has established a variety of successful businesses ventures. Therefore, Mr. Stok brings a unique perspective to the practice of law due to the combination of his in-depth real-world experience together with his highly honed legal skills.

Joshua R. Kon, Esq. serves as a principal of the firm and is an experienced legal practitioner and business owner. This gives him a unique appreciation and understanding of his clients' business problems, having experienced them firsthand. For more about the firm and Josh, please visit www.stoklaw.com.

ספורת הש"ס
עם הוספות

ל) גי'ן נג ע"ג
ו) ש"ס קני: וס"ג
ז) גי'ן נג ע"ג
ח) ד"ה מלש"ה
ט) ח"ס מחסו: טו: ד"ה
י) ל"ד ח"ע דמחמ"ה
יא) ע"ג פ"ג ה"ג ח"ר
יב) דלמ"ה הל"ג
יג) כ"ה כ"ה ט"ו ט"ו י"ט
יד) ג"ג ו"ו ו"ו ו"ו ו"ו
ט"ו ט"ו ט"ו ט"ו ט"ו
ט"ז ט"ז ט"ז ט"ז ט"ז
ט"ח ט"ח ט"ח ט"ח ט"ח
ט"ט ט"ט ט"ט ט"ט ט"ט

הנהרות הב"ח

ב) ר"ש ד"ה פקדנה
ג) ר"ש פ"ג ש"ס ופ"ה
ד) ר"ש ח"ן ח"ן ח"ן ח"ן
ה) ר"ש פ"ג ש"ס ופ"ה
ו) ר"ש פ"ג ש"ס ופ"ה

גליון הש"ס

ג"ב ד"קא נגד ר"קני
ה"רש"ה ב"ר מ"ן ו"ו כ"ו
ד"ו ו"ט"ו

תורה אור השלם

א) ב"ר ע"ג ע"ג ע"ג
ב) ראש כל חצונות הרוב
ג) ספ"ר הקל"ס ח"ב"ה
ד) נגד ר"ש ח"ב"ה
ה) ר"ש ח"ב"ה

לעזי רש"י

ת"פ"ה פ"ה ע"ח

הנהרות צנינים

א) גי'ן נג ע"ג
ב) גי'ן נג ע"ג
ג) גי'ן נג ע"ג
ד) גי'ן נג ע"ג
ה) גי'ן נג ע"ג
ו) גי'ן נג ע"ג
ז) גי'ן נג ע"ג
ח) גי'ן נג ע"ג
ט) גי'ן נג ע"ג
י) גי'ן נג ע"ג
יא) גי'ן נג ע"ג
יב) גי'ן נג ע"ג
יג) גי'ן נג ע"ג
יד) גי'ן נג ע"ג
ט"ו) גי'ן נג ע"ג
ט"ז) גי'ן נג ע"ג
ט"ח) גי'ן נג ע"ג
ט"ט) גי'ן נג ע"ג

הגזל ומאכיל

פרק עשירי

בבא קמא ק"ז

עין משפט
נר מצוה

א) דינא הוה שמוך ימ"ס: גבירין. מה"ל מעשה דרב נחמן
לשאר גרמי דטוקן לעלמא: ואי קנסא. הוה דקנסיה רב נחמן
משום דרגיל היה סך לא גמרין מיניה: הספסא. טהרותיו של
חבירו או מנסך יט על חבירו לע"ן לע"ג דקמיה מנה וז"ל ה"קו
יכיר משלם"י: לא חזרו לא. הי"ט
גמרי דממע מומנך: הדב"ע.
עבד חולק במרומה דהפתיח דמי
החולק דלג חו מהשמא אלא להמכר
לכתיב: להפסד כרובה. מעמל
מרוכה הפסד מרובה הוא דמי לא
חולק להכילה דממע הפסד מועט
הוה דלא חולק מודק לכהניס דמי
מרוכה: אף הפנך [ב"ן] לא חזרו
לא. גמרין מנסך אע"ג דהפקידו
מרוכה ממדמע ומטמל דהפקטין
מועט לגבי מנסך: ור"ה ח"ן. בשמ: **עקירה צורך הגנה.** דכ"ן דין עקירה
לא נהנה על פני גמלא מעשה שם
ומעשה (ב) עקירה ח"ן חלמך ולא
אמרין משמע עקירה חייב מתן
ומחייב צפכו לא הוה עד שעת
הנחה ח"ן והכל נמי הגסות י"ן
נ"ך ניסוך הוה ושלטתין וחזק
מינה דע"ג ח"ן חלמך: ל"ב אב"ז.
מקום: נשא נתן ב"ד חיי"ב. להיל
עלמך בממון חכ"ו: ש"פ"ו. לא
אונס: דרי ואב"ז. שא"ל והולך עמש
לפ"ה חלמך: ח"ש. דלמ נשא ונתן
ב"ד חיי"ב: היכא דלא אוקמינה.
השדי סוכ"ס על הממון מעיקרא
ע"י האונס אלא ח"ק ועל וממל ל"ה
אלל הכא דלוקמינה על הי"ן קלי"ה
ולאיכא שעתא פטור כי אמ"ט טו
דקיה אמ"ט: שק"ב קשר: חיי"ב
ולא"ג דקלי עכו"ם ע"ג הממון חולל
ונשא ונתן ב"ד חיי"ב: בתרי ציב"ו
נדרא. עכו"ס מלך זה והעמיר מלך
זה דלא לא יכמה נהליה לא מ"י
אנך למשקליה: שותא. ממונה
לדי"ס או לחיז"ל: לקני"ה. לטול"ה
שם מפרקתו: תוא. חיה והוה ש"ר
הב"ד כממל"ג (ד"ס טו) תוא"ל חומר
חורגלל תור שור בלא יער: אין
ברח"ב על"ה. ופ"ד עב"ה דקטלמיה:
פס"י"ס מתיבתא דיופא א"ב"ן. היה
מחור וטונה להס מה שדר"ס רב
יוחנן איתו הי"ס לפי שר"ל חס"ס
גדול והחל"ס ששמע ט"ן מפי
הכ"ד חור ומכוונה ד"ס: בדרא
קמא. שבע שעות מלמ"ד יושפ"ס
לפי"ו ו' לפ"ס מוז: בישתרי.
פ"י"ד נלו"ו: כ"ר"ה גב"ה. ג"ה
עניו גדול"ס ומנסך עניו: שריפא
שפתי"ה. נקד"ה שפטו על ידי מכה:

אי דינא אי קנסא א"ל אי דינא גמרי"ן מיניה
אי קנסא לא גמרי"ן מיניה ומנא תימרא
דמקנסא לא גמרי"ן דתניא ב' בראשונה היו
אומרים *המבטא והמנסך חזרו לומר אף
המדמע חזרו אין לא חזרו לא מאי מעמא לאו
משום דקנסא הוא וקנסא לא גמרי"ן מיניה
לא מעיקרא סב"י להפסד מרובה חששו
להפסד מועט לא חששו ולכוסף סב"י
להפסד מועט נמי חששו אי"ו והא תני אבוה
דב"י אב"ן ב' בראשונה היו אומרים המבטא
והמדמע חזרו לומר אף המנסך חזרו אין לא
חזרו לא מאי מעמא לאו משום דלא גמרי"ן

מקנסא לא מעיקרא סב"י אב"ן ולכוסף סב"י כר"י ירמיה מעיקרא סב"י
כר"י אב"ן דאמר רבי אב"ן ח"ן מתחילת ארבע ולכוסף ב' ארבע וקרע
שידאן בהליכותו פטור שודי עקירה צורך הגנה היא ומתחייב בנפשו
ולכוסף סב"י כ"י ירמיה ב' דא"ר ירמיה משעת הגבהה קניה איחייב ליה ממון
מתחייב בנפשו לא הוה עד שעת ניסוך רב הונא בר יהודה איקלע לבי אביוני
אתא לקמיה דרבא א"ל כלום מעשה בא לידך א"ל ישראל שאנסהו עובדי
ישראל והראה ממון חבירו בא ל"ידי וחיבתו א"ל אחד עובדא למריה דתניא
אמר רב"ה א"ל מה הראה עובדי סוכבים כושא ונתן ב"ד דמי הראה גברא ראלנסהו עובדי
כוכבים ואחוי אחראי דרב מ"י בריה דרב פנחס בריה דרב תמא א"ל דרי
ואב"ז בת"ן דרא ואב"ז בהדיהו אתא לקמיה דרב אשי פמריניה א"ל רב"ן
לרב אשי והתניא אם נשא ונתן ב"ד חייב א"ל הני מילי היכא דלא אוקמיה
עילויה מעיקרא אבל היכא דאוקמיה עילויה מעיקרא מוקלי קלי"ה אחיביה
רבי אבהו לרב אשי אמר לו אנם הושיט לי פקע עמיר זה או אשכול ענבים
זה והושיט לו חיי"ב הכא במאי עסקי"ן כגון דקאי בתרי עברי נהרא דיקא
נמי דקתני הושיט ולא תני ח"ן ש"מ: הווא שותא דהוו מצעו על"ה בי תרי האי
אמר ר"ד הווא דהאי אמר ר"ד הווא אזל חד מעיניה ומסרה לפרהנגא דמלכא
אמר אב"י יכול לומר אנא כי מסרי ר"ד מסרי א"ל רבא וכל כמיניה אלא אמר
רבא 'משמתין ליה עד דמייחי ליה וקאי בדינא הווא גברא דהוה בעי
אחויי אחיבא דחבריה אתא לקמיה דרב א"ל לא תחוי ולא תחוי א"ל מתויןא
ומחוינא יתיב רב כהנא קמיה דרב שמי"ה ללקועיה מיניה קרי רב עילויה
' בניך עולפו שכבו בראש כל חצונות כתוא מבכר מה תוא זה כיון שנפל
במכמר אין מרחמי' עליו אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד עובדי סוכבים אין
מרחמי' עליו א"ל רב כהנא עד האידיא הוו פרסאי"ה דלא קפדי אשפיכות דמים
והשתא איכא יונאי"ה דקפדי אשפיכות דמים ואמרי"ן מרדן מרדן קום סק לארעא
דישראל וקבל ע"ך דלא תקשי דכ"י יוחנן שבע שנין אשכחיה
לריש לקיש דתיב וקא מס"ים מתיבתא דיומא לרבנן אמר להו ריש לקיש
היכא אמרו ליה אמאי אמר להו האי קושיא והאי קושיא והאי פירוקא והאי
פירוקא אמרו ליה לריש לקיש אוי ריש לקיש א"ל לרבי יוחנן ארי על"ה מבבל
לעין מר במתיבתא דלמחר למחר אותבוה בדרא קמא קמיה דר' יוחנן אמר
שמעתתא ולא אקשי שמעתתא ולא אקשי אנתתא אחורי שבע דרי עד
דאותביה בדרא בתרא א"ל רבי יוחנן לריש בן לקיש ארי שאמרת נעשה

שוועל אמר יאה רעוא דהני שבע דרי להוו חילוף שבע שנין דאמר ל"י רב קם אכרעיה א"ל נהדר מר ברישא
אמר שמעתתא ואקשי אוקמיה בדרא קמא אמר שמעתתא ואקשי ר' יוחנן הוה יתיב אשכע בסתריק"י
שלפי ליה חרא בסתריקא מתותיה אמר שמעתתא ואקשי ליה עד דשלפי ליה כולוה בסתריק מתותיה עד
דתיב על ארעא רבי יוחנן גברא סבא קנה ומסרתי בניניה אמר להו ר' ל"י עניי ואחוייה ר' ל"י ליה
במכחלתא דקספא הוא דפרטיה שפוטתיה סבר אחוך קמח"ך ביה חלש דעתיה וגה נפשיה למחר אמר
להו רבי יוחנן לרבנן חזיתו לבללאה היכי עביד אמרו ליה דרכיה הכי על לגבי מערתא הוא דהוה
הדרא

קד א ב ע פ"י ע"ה
חוב חוק כל א ב
ממון ש"ס ע"ה ח"י
ס"ה ע"ה ח"י
קד א ב ע פ"י ע"ה
חוב חוק כל א ב
ממון ש"ס ע"ה ח"י
ס"ה ע"ה ח"י
קד א ב ע פ"י ע"ה
חוב חוק כל א ב
ממון ש"ס ע"ה ח"י
ס"ה ע"ה ח"י

ליקוב רש"י
הספסא. טהרותיו של
פנ"ו כ"ן ה"ה
והפ"ה ח"ה חולק
של חב"ו ומסדרו ח"ה
ל"ה ח"י ח"י
ל"ה ח"י ח"י ח"י
ל"ה ח"י ח"י ח"י

ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י

ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י

ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י

ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י

ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י
ההנהרה ח"י ח"י ח"י

הגזול עצים פרק תשיעי בנבא קמא

[דף צח ע"א - צח ע"ב]

למנון לאו כמנון דמי. **והשני** הוא גרמא נזקין ופטור לכ"ע. דנפרק לא יחפור גבי מרחיקין את הקולס מן השוכן פריך והא גרמא נזקין הוא. וכן לעיל בפרק כילד (דף טו:). וזק כלי מראש הגג והיו תחמיו כרס וכסותו וקיס ופילקן פטור. דבעידנא דשדא פסקי גיריה ונפרק שור שנגח את הפרה (דף מו:). הנותן סס המות לפני בהמה חבירו פטור. ובפרק הטונס (דף טו.) השולח את הבעירה ביד חש"י פטור מדמי אדם. וכן כל הגזל לעיל בפרק הכונס פורק גדר בפני בהמת חבירו והסופק קמתו בפני הדליקה [ו] ועושה מלאכה בפרט חטאת והמנעית חבירו ותקע באזנו ומרשו וליבה וליבתו הרוח קרי ליה גרמא לעיל בפרק הכונס. ובפרק כילד (דף נג:). קאמר שקה ב' כלב שקה ב' נמש דפטור משום דהוי גרמא. כל הני מיקרי גרמא נזקין ופטור לכ"ע. **והשלישי** דינא דגרמי [ג] דפליגי בכו ר"מ ורבנן. והיא דמתן א לעיל בפרק המניח (דף ג:). דלמך בשור חס שהיק עד שלא עמד בזין שחטו ונחטו במחנה מה שעשה עשרי וקאמר עלה רב הונא בריה דרב יהושע וזת אומרת המזיק שפטורו של חבירו פטור. ועומק לעיל ב"ש שורף שטרומיו של חבירו דפטור. (היינו כרבנן) והכנה כר"מ דמחייב דדינא דגרמי. כגון היחא דמסכך גפטו על גבי חטאת חבירו ומחילת הכרס שנפרלה וזן את הדין ומייב את האכילא דמחייב רבי מאיר [ו] ואפילו לא נשא ונתן 'לו ביד. ומראה דיער לשולמי ושורף שטר חבירו ומוכר שטר חוב לחבירו וטור ומחלו ואחרי אחרי לקמן בפרק במרס (דף קטו:). [ז] והיחא דהוא בעלמו עושה היק למנון חבירו וצרי היקא הוא הנקרא דינא דגרמי. שורף שטר או מחל הוא בעלמו מייק למנון חבירו. וכן מראה דיער לשולמי דנמה שאומר לו שהוא טוב הוא מייק. וכן לחמו אחרי לעובד כוכבים ממנו חבירו וצרי היקא כאלו נתנו לחמו המכמר דלאקשיה רחמנא לחמו מכמר דודאי אין מרחמין עליו ואין לך מעשה גדול מזה וכן נחייאש ולא גדרה דכיון דמערוב שט בשל חבירו ונחייאש הי כעושה מעשה בשל חבירו. וכן דן את הדין ומחייב האכילא ליתן או פטור החייב. [ח] ומנהא ליתן הנכילה והערפס לנכבס הי כעושה מעשה. אבל היחא דשקה ב' הכלב והנמש לא ברי היקא כמו מסור דשמא לא ישר הכלב והנמש. והמסלק כרס וכסותו אפי"ג דברי היקא [י] לא עשה מעשה צוף הממון ולא לחמו אחרי דמסור [ק] דמחלן דקליה דמי עושה מעשה צוף הממון. וזולת את הבעירה ביד חש"י הוא לינו עושה את המעשה אלא המרס. ופורק גדר בפני בהמת חבירו ממילא נפקא. [י] וכל שכן טומן קמח חבירו דלא עבד מידי. ומנעית חבירו איהו * דאפסיד לנפשיה לא עבד ביה מעשה. **ועוד**

ואמר רבה הגורס און פרתו של חבירו פטור. מ"ט דלמך ליה כוליה שוריס לאו לגבי מנח קיימי:

ואמר רבה השורף שטרומיו של חבירו פטור. מ"ט דלמך ליה גיריה בעלמא קליה מתן. היכי דמי. [דף צח ע"ב] הי דליכא עדים לכתוב ליה שטר אחרינא. [א] ואלו שיין הכא למימר מפייהם ולא מפי כתבם. דעדים החמומים על השטר כמי שנחקרה עדותם ב"ד דמי ועשה כאלו מעידים עדים האחרונים |ח| ראינו פסק דין שנחייב פלוני כך וכך ממון * . ואי ליכא עדים מנח ליה. ולא מהימן בעל השטר בשעושה ב' היכי דעשו תקנתא נגול באשו [ב] אפילו היכא דלא קליה בידים. דדוקא עשו תקנתא היכא דקליה לממוניה. [ג] אבל הכא גרמא בעלמא הוא. ולהכי מייב ליה לעיל (דף טו.) הי עשו תקנתא נגול במסור. והכא פשטי ליה טפי מנשו דגיריה בעלמא קלא מנייה. אבל לעיל אפסדיה ממונא אפי"ג דבדטר בעלמא אפסדיה:

ואמר רבא תהא נמאמינו השורף לבעל השטר כמה היה כתוב ב'. כתב רב אלפס לית הלכתא ככל הוי מיימרי דרבה. דהא אסיקנא אמר המימר למאן דלדאן דינא דגרמי * מגבי דמי שטרמא מעליה. הוה עובדא |ב| וכפיייה רפרס לרב אשי ואגבי כי כשורא ללמוני וכן הלכתא * :

והראב"ד ו"ל כחז דבהיהו דוריק מטבע וגורס פרתו לאו משום דגרמי גינהו פטר להו רבה. דא"כ מאי חיובתא ממעשר שני. דחף על גב דכחשדים דמו מ"מ פטור הכא משום דהוי דינא דגרמי. אלא מהי עממא דקמפרס בהו. וזרק מטבע הא אימיה קמיה וקחוי ליה. גורס און פרה משום דכוליה שוריס לאו למנוח קיימי. [ד] ורש"י נמי הוכיר בהו עעמי דגרמא נזקין אלא דפטור לכ"ע. והמוספות נסתפקו בדבר זה בפרק לא יחפור (דף נ:):

ועתה י' ג' חלוקים נמנון חבירו בגרמא. האחד בדבר הגורס למנון שנחלקו ב' רבי שמעון ורבנן (לעיל דף טו.) והוא דבר שפיקרו ממנו ואינו שזה ממון לאדם אחר אלא לזה. כגון קדשים שחייב באחריותו וגזל חמך ועצר עליו הפסח [ובא אחר ושרפן] וכיוצא ב'. והלכה כרבנן דלמרי דבר הגורס

הגהות הב"ח הרלא קליה בידים. עיין לעיל סף הכונס: * מגבי ביה דמי שטרמא מעליה וכו' ואגבי מניה כי כשורא: * ונסא נתן ביד כציל חתי' לו נמחק (ו:). * אומכעית חבירו איהו דאבעית לנפשיה:

פ"שולא חריפתא

עלמו קעב מעשה זה בתלמודו שוב ראינו בפרק הכותב דף פו דלימא תסם נמי להא דכפיה רפרס לרב אשי וסס פירש רש"י שגא שדן לפני רב אשי ויטני והקיפו בלוחות ואבזי דמנין דגרמי וכו' ע"כ ועיין עוד מה שנכתבו לעיל בפרק החובל: [א] ורש"י נבי הזכיר בעב"י דברבא. ומ"מ ליכא ביניהו דרש"י והראש"ד דלהראש"ד אין עיין אפילו לגרמא מנה קושימו שיקשה דמאי חיובתא ממעשר שני: [ב] ויצוה פלאכה בפרט אסאת. מפורש בסוף הפסקה: [ג] דפליגי בדי ריפא ורבנן. לקמן בסמוך מימי לה: [ד] ואפי"ה * א נשא ונתן ביד. דהא דלמך עלה הוא גשסא כח דקמתא מתמייה ובעי לאוקמי ל' אפילו כרבנן: [ה] ודיבא דרמיא בצב"ו וכו'. ולקמן כח ושט י' לחק וכו' וגם' הנשרפן כללינו דחול אומתה שנס שניהם כאחד אינם מחייבים ומתקבלים על הלך וגם המרדכי כתב פירוש הרשב"א ומכח עלה ולי לא נחיישכ לי ולא יוכלנו לעמוד על היחלוקים וגם ר"י נמגס כרוט אכן הריב"א כמז מה שמחלק ר"י בין דינא דגרמי לגרמא נזקין נראה שטלס שריס אלא דמילתא דשעיתא קנפו ביה רבנן וחיסין איין אלא מדרמנן ומטעם קנפ ומלחא דלא יחייא אלא ריפא פירושילי דשעיתא המקרע שטר של חבירו שלא מדעתו רבי מינא וכו' אבא חד אמר מייד חד אמר פטור מיד מייד משום קנפ ע"כ ולדבריו כי מת לא קנפו בו אחריי דלעיל בפר"ק נבי תני היקא דמנכר כו': [פ] ובצוה |יתן הנבי"ה ברי. וילטי עימא לא נקט דהאדנא לא שיך ועוד דלאו גרמי הוא דהיק שאינו ניכר לא שמה היק ואפי"ג דמשום קנפ מחייבין ליה נש"ק וליב"א שכתבתי לעיל כוליה נמי איין אלא קנפ: [צ] * א ציבה פניעה בנף הסמוך. דכשוק לא היו ראוין לשבר. כ"כ נפ' לא יחפור: [ק] דבבאן דק"י"ה דבי. דהכי לישנא דגרמא ב' מרס ומורס ש"ס ומחלו כ"ש דהיה קקליה: [ר] ובי"ש בובן ברי. דהיא דהסופק מוקי לה רב אשי טומן ועבד ליה טומן באש. ובסוף לא היה

כשקליה בדיה. אבל לרבי פשיטא ליה דלא קיי בפ"ק דב"מ אמתינתן דשמי ורבנן כ' וכן מקמי נשפוטא דהא דהתסם: [א] ו"א שי"ך הבא אפי"ר משייה ו"א בשי כתבם כו' ונצחו כאי"ה כו'. מדי דהיה אקוס שטרות דעלמא ואלו דמי רמי לאו מפי כתבם אי הוי סקדי דחמיו נשטר הוו מסקדי אנוף כאלו הן זוכרין המעשה ולא היו זוכרין המעשה כלל אלא לפי שידעין שחממו בשטר זה מעידין המעשה עלמו וזה מפי כתבם כמנון הגה"ה וכו' רבט דהדין בפרק ד' חמין נמסכת יצימת וכ"כ סס המוספות. ועוד סס נשפוטות ודברי רבט פלוגתא דרביס תס ורש"י בעדים שולחם דעותן לעת דין נכנס: [א] אב"ד רבי כו'. ליכא לתמחה וכו' עדיף עזות ו מהשטר נשט דודאי דכל שטר אינו כמו פסק דין. ונמוספות כאלו אמרי ראיט שנחקרו עדותן ב"ד וכן לשום נמוח כאלו מעידים ראיט עדות שנחקל ב"ד: [ב] אשי"ו היבא דלא ק"י"ה בריב"ב. אלא דלדליק הברה ומחילא נשדף מה שכתבו אי"נ היכא דלא כלו גרמי כדלמא לעיל סוף הכונס: [א] אב"ד רבי אבא גרמא בע"פא. לא דק השתא בין נלמח ליה לקמן מסיק דשורף הי גרמי ליה אלא הכא לא נחית אלא לחלק בין שורף למסור: [ב] ובשי"ה רפרם דרב אשי. רש"י פירש בלחמו שרף ולפי זה מחייבין לקטן שהיק שישלם לכשיגדיל ורביט לא פסקן בן בפרק החובל נבי חש"י פגיפתן רעה נס בפ"ק דב"מ דמייה לר"ס הסבס קריבניה דרב נמון כו' ובמז ואם נאמר שלא היחה בה עונשין כו' משמע דלאו בה משלמין היא כלל ועיין יותר בהדין בפרק הדייטין אמתותין דאין נשכעין לעטנת חש"י ולכן ג"ל דרביט ס"ל דרב אשי בעלדומו היה עבד וכשונג ורפרס כטייה משום דלדס מועד לעולם ורב אשי דלא שיליה מעמלו לאו דלא ידע מחיני דלדס מועד לעולם אלא דהיה ס"ל כניה דשטר ואפי"ג דרב אשי נמרהא הוא. הכא דרפרס אפיייה עדיין לא היה גדול הדור ולא שיך למימר בהא דהלכה כמותו משום דנמרהא הוא ושוד אדרינה הוא

פ"שולא חריפתא

משום גרמא נעשו בה אלא משום דהיק שאינו ניכר לאו שמה היק ומליט דהיק בלא דפטור אפילו בגרמי מחייב משום שאלט ניכר כמ"ש בעדים נשוק הפי חוין ללאו הא נהא מליח וגם לא וי היא פלוגתא דר"ש ורבנן המכר בפנים אלא פלוגתניהו בגל חמך כו' ונח אחר ושדפו שיה שפרס גורס לגוון שישלם דמים שאילו היה ענין היה אי"ל הרי שך לפיך והטעמו להמחזר מה שפנייה חסר וכו' אחר ושרפו הלכך סבר אנז ריהטיה דמיירי בגוון עמלו ולכן פייס וכתב וא"ל הרי טי' וליחא שנפריס נריך לחקן זה כמו שכתבתי סס ובכחן כמו כן נתקן ושיקף וכו' אחר ושרפו ונחקר וא"ל הרי כו': [א] בבוף הפי' כמז בפנים פירוש וירקשו כו' וכבר נכלל בכאן בס"י :

שך נלמח גרמא נזקין וקיי"ל דפטור כגון וזק מטבע של חבירו לים היכא דמי אמוראי ומשקלי הוא דלמי' אדמי וכוון שף מטבע של חבירו והוא דמחיה כבוקרנסא אבל שפיה בשופינא מייד וכל כיוצא ביה. השלישי דינא דגרמי דקיי"ל שהוא מייד כגון שורף שטריו של חבירו ואין עדים שידעיים כמה היה כתוב ט שיכתבו לו שטר אחר והשורף מחמין לבעל השטר שאימא כמה היה כתוב ט ובגון המרלה ממון חבירו לעובד כוכבים והמראה דיער לשולמי ונמלא רב ומחילת הכרס שנפרלה ומסכך גפטו על גבי חטאת של חבירו וזן דין ומייב האכילא אפי"ה לא נשא ונתן ביד ומוכר שטר לחבירו ומחלו [א] :

שדה צופים

הערה און פרתו של חבירו פטור. ה"ל"ס בכתוב פ"כ פ"י ר"ל: השורף שטר של חבירו פטור. ה"ל"ס נזקין פ"ג פ"י פ"י וכו' וכו' פ"ג פ"י פ"י ר"ל: דהוה ע"ב הי"ד אי דאיבא שהדי דיעתי מאי הוי בשטרא ליכתבו ליה שטרא מעליה. ה"ל"ס נשמת פ"ג פ"י * ו' ובסודין פ"ג פ"י כ"ו:

קובץ ספרים

הגזול עצים בקר תשיעי בנבא קמא

[דף צח ע"ב - ע"ג ע"ב]

יש לתקן היכא דנשטת המעשה נעשה היחזק נקרא דינא דגרמי. כגון שורף שטר או מוחל. וכן מראה דינא לשולחני ואומר שהוא טוב. מיד סומך עליו ונעשה לו היחזק וס"כ פטור אורח שנתנו לו. ומסור [ה] בעדנתא דאורייתא כמאן דקליה דמי. וכן נמי יאמרו ולא גדרה בשעת היאוש נעשה מיד כלאיס אלא אינו אקור עד שיוסיף מאמיו. וכן דן את הדין מיד נא לו ההיחזק. אבל כל הני לא נא ההיחזק מיד. המסקנא כרים לא נשבר הכלי עד שהגיע לארץ. וכן שיקה עד אחר השיטוי לא ישך. וכן השולח את הנעברה בשעת שנתן האש לחרש אינו עוזק [ו] וכן פורק גדר והמנעתי חבירו אחר שהנעמינו [א] הוא מתפחד והולך והוא דפרוך בהיחזק (דף גג.) למ"ד היחזק שאין ניכר (לא) שמהי היחזק מהעושה מלאכה נמי הטעם ונפרת מטעם דפטור מדיני אדם ומשני היינו טעמא דפטור משום [ב] דליכא אלא מחשבה בעלמא [ג] והוי גרמא בעלמא ופטור. היינו כרבנן דרבי מאיר דליה ליה דינא דגרמי אבל לר"מ מחייב דיניי אדם:

גזו אמור רבי יוחנן טבח אומן שקלקל חייב. והוא דעביד בשכר. כי הא דלמור רבי זרע הרזנה שיחמיצו לו טבח יקדים לו דינא. [א] אבל טבח אומן דעביד בתום פטור. מיימיז המולך קמח לטווחן ולא לתמן ועשאן סובין או מורקן. קמח לנחתום ועשאו פח ניפוליס. דמנה לטבח וניכלה חייב מפני שהוא כנושא שכר. אימא מפני שהוא נושא שכר:

גזו הבראדה דינא לשולחני ונמלא רע מי חדה אומן פטור הדינא חייב ומינא חרץ בין אומן בין הדינא חייבין. אמר רב פפא הא דמינא דאומן פטור כגון דנכו ואיכור דלא לרבי למיגמר ולא שכח דטעו. והוא דלא שני כאן בחנם כאן בשכר כדמשני גבי שחיטה. משום דנהכרת מטבע נקרא בקיאות גדול וליה ליה למיחזי אלא בקי כדוכי ואשור. ושאר כל אדם מיקרו הדינא ומיימיז אפילו בחנם. אלא דנכו ואיכור פטורין בחנם אבל בשכר חייבין:

דהריא אימתא דאחוייה דינא לרבי חייא. אמר לה שפיר הוא לבסוף אמרה ליה

פירות והרקית משלם כשעת הגזולה. והמניח פירות והרקית אומר לו הרי שלך משלם כשעת הגזולה אבל אם לפיך. אמר רב פפא לא קשיא כאן שהרקית מקנתא כאן שהרקית כולן:

יד ברתבי נתן לאומנין לתמן וקלקלו חייבים לשלם. נתן לחרש שידה חיבה ומגדל לתמן וקלקל חייב לשלם. הנגזל שקבל עליו - אם הכותל לקוטרו ושבר את האבנים או שהוק חייב לשלם. היה קוטר מצד זה וטופל מצד אחר פטור. ואם מתחמ המכה חייב:

גבו אמר רב אפי אלא שנתן לחרש שידה חיבה ומגדל לנטוץ הן מסמך ומעך ומיגרס. אבל נתן עטם לנשות מהן שידה חיבה ומגדל ועשה מהן שידה חיבה [ומגדל] ושברן פטור. מאי טעמא אומן קונה בשבט כלי וכל השנה שלו עד שיתן לו שכרו ויקח את הכלי. כחז רב אלפס ז"ל [דף צח ע"ב]

תפסות שמואל
(ג) והיה לאו ראייה היא ראייה לביכר וכו'. דברי הרב אינם מוכיחים דראיה גמורה היא אף דפליגי בשכירות כו' צ"ל דאין אומן קונה כו' דאי קונה מיט דרבנן וצ"ע. אח"כ ראייה שבט רש"י הרגיש בזה ודו"ק. סליק פוק תשיעי

פפוא חריפתא

כרך לפרש דהא מיירי ברוח שאינה מלאה ולא נרי היחזק ולינה ולינתה הרוח עין סה מה שכתבתי נתקומם כפי הטעם: והיג איהו דאבצית נפשיה י"א עבדי. גמרא פוק והוול דף לא פ"א: [ט] כי שטר ב"י. ע"י לקמן גמרא דמורא דמורא: [ח] בשידא דאחויי בבאן דק"י דפי. כדאימא נפרק דלקמן דמשי"ה כי הדו נשאל ונתן מיד פטור על אותו מעשה: [א] הוא פתחיה ורדף. וטמן פשיטא דלא נעשה מיד וכן ספק לא נעשה היחזק מיד דהא מיירי ברוח שאינה מלאה. ולינה ולינתה הרוח כמו שכתבתי שם בתקומו בהרוקן (דף גג.) [ב] ד"י"א אלא מהשבה בעלמא. מי טעמא שקבל משקלות כנגדן ואסא דמיה משמיהן והכתוב אומר למשמיה למי נדה ופרת טעמא שהנעיסה לרבה ע"מ שהניק ודו"ק. וע"י שמתחבטו שהרוח ממשקלן ואהניקיה כדו ליה למיט לטעוה עבד שהנעיסה להניק: [ג] דהוי גרמא בעלמא ופטור. וכן ל' רש"י וגרמא בהרוקן פטור ודאי דמחשבה לא הוי גרמי וטור לפיל קא חשיב ליה גבי גרמא דפטור ולא הוה כמסקנתו דהכל ולפיכך אמרתי מי דהא דמסיק היינו כרבנן וכו' אימא מדברי רבט כלל אלא מאן דהוא דעשה ושבר דליכא דהוי גרמא בעלמא גמרא עממה הוא והוקשה לו דלמאי נ"מ מייתי לה רבט כיון דגמרא עממה קאמר דלא הוה אלא גרמא ולכך שזב דגרמי קאמר והוסף מדליה להניח כיון גלשון היינו כרבנן וכו' ואי נחלה דמיהלם מימי ליה לרביט לתעב למחשבה לגרמי ולמוקמי כרבנן והוא דלא הלאכתא ואם נפסק לומר שהכל כחז רבט עממו וכן נראה מדגם נפי' לא יאמר כחז דהך דמי טעמא חייב לרי מאיר כרך להניח גרמי. ואכתי דומק לישאל דבעלמא דלא שייך אלא בגרמא: [ד] ובתבו התפסות דאין ראייה

כ"י. ועיין פ"ק דע"י גבי הניע לרפיה כו' דפסק דיננה לשכירות מתחלה ועד סוף: [ה] צריכי' למסבר תריווייהו כו'. הלך ממ"נ הלכה דלן אומן קונה כ"י וכן נמי ה"מ למימר רבט לפנין ישנה לשכירות כו' שכתב התפסות דלן ראייה כו' דממ"נ הלכה דיננה כו' דאי פליגי הלכה מכמיס דשכרי ישנה כו' ואי לא פליגי לרבי למסבר תריווייהו כ"י אבל רבט לא קאי אלא אפסק הרי"ף וה"ה לגבי התפסות: [ו] דאיבא צריכי' דאייני בישנה לשכירות וכו'. כלומר ובהנהגה עליו להיות שכיר ימים דלא שייך שיקנה בשבט כלי דשכר פועלו למים הוא ולא על הכלי עממו והאומן קונה לא שייך אלא באומן קבלן שקבל עליו לגמור המלאכה ככך וכן לומן וכן מפורש פ"י רש"י פ"ב דקידושין (דף מח) ובהי מתקיימין ג"כ דבי החוס' דלן להוכיח דיננה לשכירות כו' דאיכא למימר דפליגי באומן קבלן דודאי דלן לומר גביה ישנה לשכירות כו' דכל מה שמשפח אינו מלוה על הבעלים אלא כלי הוא וזה כו' כדפרש"י החס ועיין בדברי רבט שם שכתב דר"מ פוסק כמ"ד אומן קונה כו' ומסיק שם כוחמיה ובסוף מסכת ע"י כחז כן בשם בעל הלהוט וצ"ע שזור דכ"ה סימן כח כחז שכן מסקנת הר"ש דקונה ובח"מ סימן ש"ו כחז דק"ל דאינו קונה וצ"ע ועיין לקמן גבי מי הדינא לבעל חטים כו' ובפרק המקבל כחז רבט ג"כ דאינו קונה: [ז] אבל טבח אומן דעביד דודאי דלן לומר גביה ישנה לשכירות כו' לשון סגלי הנטרים רחמי בהנחום מרדכי מי שנתחפק אי הנכרה חשיב שכירות אי לא ונראה מדהביא התלמוד דפטור כי הוי אומן בתום דע"כ לא חשיב ליה לנכרה שכירות ענין זה וטדאי ידע התלמוד דליכא ערך ומימס כדאימא נפרק הסוגל ובפרק כסוי הדם ולין לומר דודאי דהכל לא חשיב הנכרה שכירות משום דלין כאן מלוה

פפוא חריפתא

[ח] הלכתא אין אומן קונה כו'. וכ"כ בס' המקבל פ"י מ"ג וכ"כ שזור ח"מ פ"י ש"ו וכ"כ בס' תפסות ע"י פ"י ל"ה (אלא צו"ד פ"י ק"ן כחז לדינא דהמס דאפילו למ"ד אומן קונה) ואיט מוכרס כמיס אלא נפתק דכרי אבל בטוף פ"י ר"מ שמעט דפ"ל דלן אומן קונה ר"ש לדמות גם זה דלדברי מאן דפסק הכי מייתי ראייה ונפ"ב דקידושין כחז טדאי גם לדברי ר"מ שפוסק דקנה וכן עשה המענה הוה שם שנתחפק אי הנכרה לא ו שכתב לדברי שיהא אלא שכתב דמסקנת הר"ש כר"י דקונה וסותר דנרו שכת"מ גדול ואם הוא כפי גדול פטור אלא"כ שראה בשכר ופי הימי דפי' ספי' דלפיל ה"ל לפרש בעלן כ"ש שאין קונה בשבט כלי. הר"ש כ"מ פ"ט ס"י ר"ג: דף צח ע"ב - ע"ג ע"ב

קיצור פסקי הרא"ש
יד [ח] הלכתא אין אומן קונה בשבט כלי הלכך נתן לאומנין לתמן וקלקלו חייבין ואין חילוק בין נתן לו עטם לתמן כלי וקלקלו בין נתן לו כלי לתמן כו' שזכר וקלקלו: כו' פ"ג אומן שקלקל חייב והוא דעביד בשכר וכן המולך סמין [א] לטווחן ולא לתמן ועשאן סובין או מורקן קמח לנחתום ועשאו פח ניפוליס: כו' המראה דינא לשולחני ונמלא רע [ז] סיני אפי"ג דלא קאמר ליה עלך קא שמיננא וזכ אלפס פסק דוקא דלאמר ליה:

שדה צופים

אמר אמירא מאן דראין דינא דגרמי נגבי כ"י שטרמ מעליא. הר"ש כמטות פ"ט ס"י ויבקר פ"ג ס"י י"ד: מיט אומן קונה בשבט כלי. הר"ש כ"מ פ"ט ס"י ר"ג: דף צח ע"ב - ע"ג ע"ב

כ"ש שאין קונה בשבט כלי. הר"ש כ"מ פ"ט ס"י ר"ג: דף צח ע"ב - ע"ג ע"ב

קובץ כפרשים

א) וכן פורן גדר והמנעתי חבירו וכו' והוי גרמא בעלמא ופטור. ניכ צ"ע דבתחלה עבדו זה כתב הרא"ש דעושה מלאכה בפרת חטאת גרמא הוי ופטור לכ"י ועיין בספר מים חיים להגרו"ח בחידושי גיטין דף ג"ג ע"א עבד בזה וכן ראייה בפלפולא חריפתא ובהניח חייב עבד בזה. אבל מצאתי להשי"ס בהרוקן פ"י כ"י הרגיש ליישב לשון הרא"ש בזה וקתנו מש"ו והתח"ר נבטאל נשחבון: כו' פירות שהרוקבו עם הבנימה או משלם. ועיין בשו"ת סימן ס"ט"ג דר"ל וע"מ דמשום חייב כאן כבולו וכאן במקצתו כתוב בהג"א שהרוקבו עם הבנימה וכו' דאל"כ אין טעם לחלק בין כולן למקצתן ע"כ. ולפי"ו נראה דיש לגרוס פירוש שהרוקבו עם הבנימה או משלם ר"ל והיינו ע"י י"א. וז"ל דאין דשיר מיימי ע"י דמי חיה ה"י וכו'

ק"יג ובשנה"מ פ"ה באישות הלכה כו' עלה כ"ה ר"א סוף ע"ב [גלין מרש"א] (ז) ומיהו לאו ראייה היא דאיכא למימר כו'. ג"כ ע"י ח"מ ס"י ש"ו ס"ק ג' ביאור על דברי הרא"ש כאן ור"ל ר"ל דע"כ ס"ל לרבא ר"מ הלכה כ"מ ראל"כ קשה הא בפסיקות היה לו לרבא לפרש כדעיקרא דפליגי ביטע לשכירות מוחזקה ועד סוף אלא ע"כ משום דס"ל דכאן הלכה כ"מ ולכך לא יצא רבא לפרש דאי"כ היה הלכה כרבנן דהא ק"ל רישט לשכירות מתחלה ועד סוף וי' יצחק אייזיק תרין [א] ואם נעשה ספק בבליה וכו'. וכן הוא בח"מ כ"י ש"ו וראיה מעובדא דבגומותי' דאחי לקביה דרב וכו' [בגומת אין צפין

וייא דזה מקרי גרמא בגזקין ופטור וכן בדרחף טבבע כו'. נהיום שהלכתא דגרמא ודגרמי טועא ורעומתא המה בתלמוד ובפוסקים, ודברי המחבר ודברי מור"ם הכחוסים עליו קלרים וסמוכים המה ואין מקסיקין למעינים לעמוד על דבריהן, וכדי לעמוד על מלוא דבריהן ולדע נמא פלגי ומסולקים המה המחבר והיא שהביא מור"ם הזרמתי להעתיק לפניו בקצור מקור הדברים הללו מהגרמא ומ"ש הרמב"ם והרא"ש עליו, והוא, דנפרק הגזל ע"ש [ב"ק דף ל"ט ע"א] איחא שם ד' מימראות כולס בשם רבה. האמת, דהזרק מטבע על חפצו לים הגדול פטור כו'. השיה, דהשף [פירוש, פוחח לורת] מטבע על חפצו פטור כו'. השלישי, דהגורס חוון פרתו של חפצו פטור כו'. הרביעי, השורף שטרות על חפצו פטור כו'. ומסיק הגמרא שם [ב"ב ו"ל, אמר רב דימי הא דרבה נדלמך השורף שטרות על חפצו כו'] ממלוקת ר' שמעון ורבנן הוא, ולר' שמעון דלמך דבר הגורס לממון כממון הוא מייחב כו'. מתקף ליה רב הונא אימר דשמעית דבר הגורס לממון כממון דמי דכר שעיקרו ממון, עגון הגזל חמך לפני פסח וכו' אמר ושרפו לחת הפסח נדלמך הוה קייס היה אומר הגזל להגזל הרי שלך לפניך, ועכשיו ששרפו זה נרץ להחזיר להגזל דמי החמך, דכר שאין עיקרו ממון [וכגון זה השורף שטרות דמעולס לאו ממון היה] מי אמרינן. אמר אמירמ תאן דלמך דינא דגרמי [ר' מאיר בהגזל (במלא) וקמא. ק' ע"א] מבני ציה דמי שטרות מעליא כו', ומאן דלמך דינא דגרמי מבני ציה דמי מירא בעלמא. הוה עובדא וכפיה רפרס לרב אבי [שארף שטר חוב בלדוחו] ואגבי מיניה דמי השטר, עכ"ל הגמרא בקיבור. והרמב"ם כפ"ו דמוכל דין ו' וי"א כמז ו"ל, כל הגורס להזיק ממון חפצו חייב כו', כיצד הזרק כלי מלאש הגג על גבי כרס וכו' אמר ויטילקו כו', וכן השורף שטרות כו', וכן המוכר שטרות וטור ומסלו כו', וכן הדוחף מטבע לים כו', וכן הגורס חוון הפרה כו', וכן המעביר לורת המטבע כו'. וכמו על זה המגיד משנה [שם הי"א] ו"ל, דהיי טלמך דוחף מטבע וזורס חוון פרה וכן המעביר לורת מטבע כו' [לד"ה] פטור הגזל ע"ש [ב"ב צ"ח ע"א] משום דליה ליה דינא דגרמי, אבל המפרשים

אינו אלא מדרבנן. הנה נאמת הטור והמחבר כתבו לעיל סימן ס"ו [טור סעיף ל"א ומחבר] סעיף ל"ב כשמואל שטרות יאלמו יורשי, והיינו משום דדינא דגרמי חייב מדינא ולא משום קנסא, וכן כמז הטור שם להדיא, והוא מדברי בעל התרומות שער נ"א הלך ו' [סימן ח"ו] וכמז שכן דעת הראב"ד והראב"ד ע"ש ומביאם צ"י שם, ולא הביאו צ"י ודל"מ שם שום חולק, וע"כ פסקו שם נפשיטות כהטור דישלמו יורשי. ובאמת החוס' פרק לא יחפור [ב"ב] סוף דף כ"ב וד"ה זאה] מסקי בשם הרשב"א דדינא דגרמי הוה משום קנסא כדמוכח בירושלמי [שבת פ"א ה"ו] ט' [והוא הי"א שהביא הרב לקמן סוף סימן זה בהג"ה, ועין סי' ע"ק כ"ד, ודל"מ שם [סעיף ג] ע"ש], וכן הוא במדברי פרק הגזל קמא [ב"ב סימן ק"ט], וכן דעת הקמ"ג [עש"ז ע'] דף קמ"ו ע"ל [ול"מ שם] בעמוד ב' כמז הקמ"ג גבי מסור כהרמב"ם [פ"ח מחבל הי"א] דישלמו יורשי, ואין לומר דכפירא ליה דמסור גרע טפי ודינא הוא, דהא אמרינן בש"ס סוף פרק הכונס [שם ס"ב ע"א] אליבא דמאן דלמך דינא דגרמי לא מיבעי לך דמסורות נמי לא דיינין, ועיין מה שכתבתי לקמן, ודו"ק] והאגודה פרק לא יחפור [ב"ב אמ"נ] ומשום מיימיות לפסד נזיקין סימן ד', וכן היא משנת הר"ר יקר בן הר"ר שמואל הלוי ו"ל משום הר"ש ר"ש כלל ק"ח דמסור קנסא הוא וכדמשמע בירושלמי דלנא"ס [פ"ז ה"ג] ולא קנסו צו אחריו, ע"ש, וכן כמז בשלטי גשרים [ב"ק] פרק הפרה סוף דף כ"ג [ב"א ע"ב מדפי הר"ף באשן] ופרק הכונס דף כ"ז ע"ב [ב"ה ע"א מדפי הר"ף אמ"ד] ופרק הגזל קמא סוף דף ל"ה ולי"ד ע"א מדפי הר"ף בסופן] בשם הרא"ה, וכן כמז התוספות פרק הפרה דף (כ"ד) [ג"ה] ע"ל וד"ה חמור] בשם ר"י ונפרק מרובה סוף דף ס"ב וד"ה יצאו שטרות], וכן בסוף דף ע"א וד"ה וסבר] בשם ריב"א וכן נפרק אלו נערות [בבבב] דף ל"ד סוף ע"א וד"ה סבר] דדינא דגרמי אינו אלא מדרבנן, וכן הוא בפסקי תוספות פרק אלו נערות [אמ"ק ק"ו] דדינא דגרמי אפילו לרבי מאיר אינו אלא מדרבנן, וע"ש, וכן כמז עוד במדברי פרק הגזל בתרא [ב"ב ס' ק"ט] משנת הר"ר אביגדור באריות, ע"ש שכתב נפשיטות דדינא דגרמי חף לרבי מאיר אינו אלא קנס מדרבנן, ע"ש, וכן מוכח בתמוקי יוסף ריש צנא קמא [ב' ע"א מדפי הר"ף] שכתב ח"ל ומסור ומפגל נמי מאכות נזיקין וניהו לשלם ממיטב, ודוקא כמז אכל בשוגג פטורין כדליתא בפרק הנזיקין [גיטין ג' ע"א], עכ"ל וגם נדרומת הדשן ס' ע"ו ופ"ו מספקא ליה נהא ע"ש [קש"ב]. וגם בתשומות מהר"ן לז כפר ח' סוף ס' [קכ"ג דף קנ"ח ע"ג] [קכ"ה] מלמתי שכתב דלף על גז דהרמב"ן [בקטטרס דינא דגרמי ר"ה תו איכא למידק אמאי וד"ה עתה] כמז דדינא דגרמי אמרו ולא קנסא, מ"מ יכול המוחזק לומר קיס ל' כהני דכפירא לכו דדינא דגרמי הוה קנסא, וע"ש [קש"ב], משמע מדבריו דהקובצים קנסא הם מיעוטא, ונראה מדבריו שם שלא ראה כל הך פוסקים שהנאמי לרבים וניהו, ודבריהם נ"ל עיקר וכמו שכתבתי [עין בתשומות משאם צימין סימן כ"ח [קש"ב]]. וכן היא דעת הי"א שהביא הרב בהג"ה לקמן סימן שפ"ח סעיף ב' דדוקא שעמד בד"ן כו', והוא דעת מהר"ם שכתב שעמד שכן פסק ריב"א הג"ל וכדליתא במדברי פרק האונס [ב"ב ס' ע"א] ובתשומות מהר"ם מרונטר"ק דפוס פראג ס' תקל"ט ע"ש. עוד איחא בתשומות מהר"ם דפוס פראג ס' ט"ס שפסק מו' הרב דל דינא דגרמי משום קנס ולא קנסו לבנו, ע"ש, וגם מהר"ל בתשומה ס' (ג') [פ"ו] גבי מסירת רבי דוד ורבי ישי כתב נפשיטות אכל מטבע נפשיטות אכל מדינא דגרמי הוא ומשום קנסא דמסיק ריב"א ע"פ הירושלמי כו', וכן מהר"י ויל' בתשומות ס' כ"ח כתב נפשיטות וכיון דהא דמייבטן מסור לשלם לא הוה אלא מטבע קנסא ולא מדינא כמ"ש מהר"ם בתשומה כו' [קש"ב]. ואל' קשה על הרב דלקמן סימן שפ"ח סעיף ב' הביא דעת הי"א דוקא שעמד בד"ן ולעיל בסימן ס"ו סעיף ל"ב פסח כהטור והמפגל. וכן קשה על העיר זושן. והנה הרמב"ן צ"י דגרמי שלו [שם] כתב דדינא דגרמי חייב מדינא ולא משום קנסא, ובתוחל שטר וכן בכל דינא דגרמי ומח חייב צו לשלם, וכן אפילו בשוגג חייב, וכמז [ב"ה ובה שפסקו] דהירושלמי [שבת פ"א ה"ו] פי' הוה וכלאי פי' ה"ג] אפשר דלא דלמך דינא דגרמי, ע"ש באריות, ונתקרו נמשך מהר"ש [ב"ש ע"ב] פרק הגזל קמא ס' כ"ו. ונ"ל לדמות כל ראיית הרמב"ן ומהר"ש ל' שם. ממחילת הכרס שנפרטה [ב"ב ק' ע"א] שאין טעמו להזיק כו', לפע"ד אינה ראויה, דכבר כתב הרמב"ן שם [ב"ה עתה] דקשיא ממראה דינ' [שם], ואיכא מאן דמסי דהואיל ונרץ למיגר וקא מחי פושע ומזיק הוא כו', וא"כ ה"ה הכל כיון שלא גרעה פושע ומזיק הוא. ונ"ל כמ"ש הרמב"ן שם צ"י דגרמי שלו דף קי"ג ע"א [שם] דהך מילתא מיתאמרת בש"ס פרק הגזל בתרא [דף (ק"ו) וקט"ו ע"ב] גבי

כו הג"ה
הש"ך נכח"

בפירושים
פ"א נכח
ס' ה"ח

צ"ח
הדברים
בפוסקים
ד"ה וד"ה
ה"ח ע"ב
מרווח
הר"ם הרמ"ל

פתחי תשובה

ראובן ועיי' נלקחו הסחורות על המכס, וכעת ראובן מוחזק בשל שמעון נגד ההיק שהיה לו מהו. וכתב דמה שטוען שמעון שהוא שגג ולא ידע שיש שם סחורות של ראובן, אני חמה, וכי עדיף זה ממראה דינא לשולחני שכתב השי"ך [סק"א ד"ה הנה הרמב"ן] דלא מיחשב שוגג, כיון שלא גמר כל צרכו פושע ומזיק וק"ו נידון דידן שהיה לו לשמעון להעלות על הדעת שיש בו גם סחורות של ראובן, ועוד, שאין לך פושע גדול מזה לכתוב אגרת ראובן לוי"ף חתימתו. אבל מה שיש לעיין בזה הוא מ"ש השי"ך סקיג בשם בעל התרומות דגורם דגורם פטור. והסכים עמו השי"ך, ובאן שמעון שלח הרשימה עם "קאנטימענט" להסחור בעיר "ליגאוו", וכזה עדיין אין גרם היק, אלא מה שהראה הסחור שם הרשימה להמוכס, אי"כ הוה גורם דגורם, אלא דלדעתי יש לומר דכאן לא מיחשב גורם רגורם והסחור בעיר "ליגאוו" שליחותו דשמעון עבדו, ואף שאין שליחות לגוי, מ"מ כמו שאמרו בב"מ דף י' [ע"ב] לעיין אין שליחות לדבר עבירה דחצו דבכ"ט מוחזק בה מיחייב שולחו. כו' י"ל היכא אמרינו גם אחס לרבות שולחיה ר"ו

אמר ליה רב הונא בר חייה דינא או קנסא, א"ל מחני' היא אם מחמה הנוגן חייה להעמיד לו עדה אחר. ונראה לרע"ה הפוסקים דלדינא דגרמי דינא הוא, ו"ל דהא דאמר ליה מחני' היא כו' פשיט ליה דדינא הוא, וכן נראה מדברי הרמב"ם ריש פרק ח' מהלכות חובל גבי מסור, וכן כתב הרב המגיד שם שבש"ס פרק הגחל בתרא משמע דדינא הוא מסור ולא קנסא, וכ"כ רבינו האי [וכן ראיתי בדברי רב האי בשערי שטות דף י"ט ע"ב והלך ב"י שער כו'] והרמב"ן [שם] והרשב"א [ב"ב קרוי ע"א ר"ה אבן יליהו, עכ"ל] וכ"כ ר"א בר נתן בפרק הגחל דלישפטה דדינא הוא, ע"ש (גרמב"ן) ובראב"ן דף ל' ע"א [ב"ב סימן כ"ב]. והפוסקים דסביר דקנסא הוא ס"ל כמ"ס הרמב"ן בדיני דגרמי שלו דף ק"י"ג ע"א [שם] ח"ל, ואפשר דמחני' לא פשיט ליה כלום דאמר עובדו מחני' היא, עכ"ל. וכן נראה, דהיכי פשיט ליה ממחני' דילמא מחני' גופא קנסא הוא. ועוד, דבירושלמי פרק הגחל בתרא [ה"ו] קאמר להיחא אהא מחני' אמר רבי יוחנן והלא אמרו אין הקרקע גזולה ולמה אמרו חייה להעמיד לו עדה, קנס קנסוהו, ע"כ. וכן משמע נמי מדאמרינן התם לנחר דנפיק א"ל מאי נפקא לך מינה אי דינא או קנסא, ואם איחא דפשיט ליה ה"ל למימר מאי נפקא לך מינה אי דינא וחו לא, ודו"ק. ומ"ס הרמב"ן שם בדיני דגרמי שלו דאגן קי"ל [ב"ב קרוי ע"א] דמקנסא לא ילפינן הלכך ע"כ דינא הוא כו', אינו מוכרח לפע"ד. ובפרט הראיה העיקרית שלו שכח שם [ב"ה ע"ד י"ש להקשות] דקי"ל כשמואל בדי [ובכורח מ"ט ע"ב], ושמואל ק"ל בפרק הנזקין [גרמ"ן ג"ג ע"א] דמקנסא לא ילפינן גבי מנפק היינו מערב כו', ע"ש. ולפע"ד לא מוכח מהפס מדי, דהא משמע מדברי הרמב"ם ריש פ"ו מהלכות חובל [ה"ב דין דפסק כרב, וכמ"ס הרב המגיד שם [ה"ו] להדיא בפשיטות כרב, וכבר כתבתי לעיל סימן שפ"ה [וסק"א] טעמים נכונים לזה ע"ש. גם מ"ס הרמב"ן שם, וסוגין נמי בפרק הנזקין [שם] כוונתה דשמואל, דאקשינן התם העשה מלאכה נמי טעמא פטור ואי סלקא דעתך היזק שאינו יזכר שמה היזק אחאי פטור, ואי אמרת בשלמא לא שמה היזק יחא דאפילו תמיד פטור דמקנסא לא גמרינן, וכ"כ רבינו חננאל ז"ל, עכ"ל, לפע"ד אין זו הוכחה מחמה טעמים. דהא, דהמקשה לא רצה להקשות כן משום דאיכא להחייב הכי, אלא אפשר דלקושטא ק"ל דמקנסא גמרינן. ועוד, דהא ר' אלעזר הוא דפרין התם הכי, ודילמא ר' אלעזר כשמואל ק"ל ואגן קי"ל כרב מנח דקמחא דש"ס משמע דק"ל כוונתה וכונו שכתבתי לעיל סימן שפ"ה [וסק"א]. ועוד, דהוה מצי למימר ולטעמך, וכ"כ הרב המגיד להדיא בריש פ"ו מהלכות חובל [ה"ו] גלגלו הכי לדעת הרמב"ם שם דק"ל דהוה מצי למימר ולטעמך אחאי לא קנסא ביה רבנן כי היכא דקנסו מטמא ומצירו אלא ללא אמר, והרבה מכוונה בש"ס, עכ"ל. ועוד נראה, דאפילו לדעת הראב"ד בהשגחה שם דק"ל דדוקא למ"ד שמה היזק פריך ולא היה מצי למימר ולטעמך, ע"כ לאו

כחטו לדידין נטלוהו חיוב, וכן דעת ר"ם והלכות והר"ף שם ל"ה ע"א מדפי ה"ר"ף [וכן הפוסקים ז"ל, עכ"ל המ"מ. נשמע מכל זה דהרמב"ם ושאר הפוסקים דכחז המ"מ משמע דמחייב בכל הוי, טעמייהו משום דמחייב לכל הוי לדינא דגרמי (דמקסי) [דמחייב] זהו רצי מאיר. ונראה דק"ל דלמימר דאמר להשורף שטרות דמאן דדלין דינא דגרמי מנבי ביה דמי שטרע מעליא וכי"ל לרבותא אמרה להשורף שטרו, דלע"פ דהשטר לאו ממונא הוא מחחילה ועד סופו אפ"ה מחייב ביה לר"מ דדלין דינא דגרמי, ק"ו לאיך הני"ל ושאר גרמא דהמה ממון, דמחייב נהו למאן דפסקי כר"מ [משא"כ לשיטת ר"י והרא"ש שכתבו במונן, דאליבייהו למימר דוקא אמר למימרה דהשורף שטר ולא לאיך וכמבאר בטור ובאשר"י שכתבו במונן, ולדידהו אין חילוק כלל בין דינא דגרמי לגרמא במונן, ואף שזכר בגמרא בנמה מקומות דפטרי בגרמא, ק"ל דהנהו כוונת אזלי אליבא דרבנן דפליגי עם ר"מ ופטרי בדיני דגרמי כדאיחא בפרק הגחל (בתרא) [קמ"א], אכל לר"מ והפוסקים כוונתה ככולהו מחייבין, ומשום"ה החמיל הרמב"ם הני"ל וכחז ז"ל, כל"ה הגורם להזיק ממון חבירו חיוב, ש"מ דכילי לכו ומחייב ככולהו, וכן כתב ה"ר"י שם [ב"ב ל"ה ע"א מדפי ה"ר"ף] אהי מימראות דרבה הני"ל ז"ל, וטעמא דרבה כל הוי חדא הוא, דאפילו דינא דגרמי לית ליה, וכל הוי דינא דגרמי מינה, וליה הלכתא כוונתה אלא כדכפייה רפרס כדמוכח במקנסא, עכ"ל נ"י. ומהאי טעמא נמי החמיל המחבר וכתב ז"ל, קיימא לן כר' מאיר דדלין דינא דגרמי לפיכך הדוחף מטבע כו' וכן הפוחם כו', שמע מינה דק"ל דכל הוי שמחייב הרמב"ם משום דק"ל כר' מאיר, ומינה נלמד דק"ל דהרמב"ם מחייב נמי בשאר כל הגרמות, אלא דנקט המחבר הוי משום (דלין) [ה"ו] מימראות דרבה תכופים זה אל זה בהגחל כני"ל, וגם ההוא דזרק כלים מהגב כו' מימרה דרבה הוא במונן פרק כ"ד הרגל ובי"ב כו' ע"ב. ע"ש. ודלא אכעיר שז"ן שבי"ש דבריו שהן אליבא דהרמב"ם כתב דהרמב"ם מחייב בדיני משום דדיני דגרמי מינה ובגרמא במונן כו"ע מרזו דפטור, זה אינו*. ומור"ם דכתב עליו [בסעיף ג'] דיש אומרים דזה מיקרי גרמא במונן ופטור, כ"כ אליבא דשיטת ר"י והרא"ש והטור והמבואים בצי"ת אות ר"ן. ח"ל הטור [דכתב דברי הרמב"ם הני"ל], ור"י פירש כיון דק"ל דגרמא במונן פטור וגם קי"ל כמ"ד דין דינא דגרמי, נריכס חלק בניהן כו' [וכתב כמה פרישים מהגרמות שהן לחיוב וכמה לפטור, ע"ש, והמחבר ומור"ם קילרו נהו, ולכאן כחב] וכן כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל, עכ"ל. ודברי הרא"ש בהמה בפרק לא יפטור [דף ק"ג סוף ע"ג דפוס גדול [ב"ב פ"ב סי' י"ז]] וגם בפרק הגחל קמא [ב"ב פ"ט סי' י"ג] שז"כ אהי מימראות דרבה הני"ל, וכתב שם [בב"ב] ז"ל, ועמה י"ש ג' חילוקים מנאכד ממון ופטור בגרמא, האחד בדיני הגורם לממון שחלקו בו רבנן ור' שמעון והכלה כרבנן ללאו כממון דמי, והשני הוא גרמא במונן ופטור לכו"ע. דבפרק לא יפטור [ב"ב כ"ב ע"ב] גבי מרחיקין הסולם מהשובר פריך והא גרמא במונן הוא

ג"פ שלח
הפסוק
והטור
במחורח
קנינסבר

ג"פ שלח
הפסוק
והטור
במחורח
קנינסבר

פסוקים
ס"ב

ססדורח
קנינסבר
כ"ה ברא"ש

גליון סהרשא

ר"ח לתקן כ"סו הרמב"ם. ולכאורה ודאי אין לייחס שם ממעשה דלחזקן דהא או לא נחשב, ועיין בה שטאל שם פקט"א, והיחזיק על שנת מורה ונעשה היזק מדי, משא"כ סרע"ס. שם, אבל כל הני לא באו ההיזק מדי. עיין פ"ט סימן מ"ד

מסוּס דמקנסא לא ילפינן כלל, דא"כ למה ליה להראב"ד הסם למימר וז"ל למ"ד היקף שאינו ניכר לא שמה היקף פטור אפילו נמוך, ועממא דמילתא משוּס דלחן מתכוין להזיק אלא להנאתו הוא מתכוין ומשוּס הכי לא קנסו ט מוד, עכ"ל, למה לי האי טעמא, הא אפילו הוא מתכוין להזיק פטור דומיא דמטמא ומדמע ומנסך דמתכוין, דהא ממטמא והבירוי לא גמרינן דקנסא הוא. אלא ודאי פ"ל להראב"ד דהך סוגיא אחיא אפילו כמ"ד דמקנסא גמרינן, אלא דהיכא דלחן מתכוין להזיק לא גמרינן מקנסא. ויאוילי אי היה ראה מהרש"ל כל הך פוסקים הג"ל שהנאמי לא היה פסק ק"ן. גם מ"ש הרמב"ן [ב"ד"ה ומה שסמכו] דהירושלמי לא דלחן דינא דגרמי, הוא דוחק, דהא בירושלמי פרק ז' דלולאים [ה"ג] קאמר ריש לקיש גופיה קנסא דר' מאיר, ומיימי ליה הרמב"ן הסם [סד"ה] וז"ל איכא למידק אמאי, וריש לקיש בש"ס דל"ן [ב"ק ק"א] קאמר דקיימא לן כר' מאיר דלחן דינא דגרמי. ועוד ג"ל ראה דדינא דגרמי אינו אלא מדרבנן, מדרבנן פסק דפרק הכונס [שם ס"ב ע"א] עשו תקנת גזול באש, בני אמיר עשו תקנת גזול נמסור או לא, אלינא דמ"ד ללא דיינינן דינא דגרמי לא תיבעי לך דמקורו נמי לא דיינינן, כי תיבעי לך אלינא דמ"ד דיינינן דינא דגרמי כו'. ואם אחא דגרמי דאורייתא מאי מיבעיא ליה טפי מאש. וז"ל שמה כיוון המוס' פרק לא יספור [ב"ב] סוף דף ק"ב ור"ב"א אומר דדינא דגרמי מדרבנן כדמוכח בפרק הכונס, ור"ל כמו שכחנא. וכ"כ המוס' פרק הפרה

מדרבנן ומטעם קנס, ומילתא דלא שכיח לא, והכי אחא בירושלמי דשטותו ופ"ו ה"ו, המקור עטר של חצירו שלא מדעתו, רבי מינא ורבי אבהו, חד אמר חיוב וחד אמר פטור, מאן דאמר חיוב משוּס קנס כו', עכ"ל. ולרבי המרדכי הללו נחמין מור"ס מ"ש בעמוד [סעף ג'] ז"ל, יש אומרים דכל גרמא נזקין אם הוא דבר שכיח ורגיל חיוב נשאל משוּס קנסא כו'. ומשו"ה נראה דקל"ר מור"ס ולא כנס כל היי פרטי דכחב הר"ש והטור לפטור ולחיוב משוּס דס"ל דהיי מפרשים והוא המרדכי דכולם פטורים אי לאו דהיי דשכיח דקנסו דהיי ואפילו בגרמא נזקין. וממה שכחנא נפבאר לך קמירא דברי העיר שז"ן שבה לימן טעם למה קראו חז"ל לאלו גרמות שחיוב בהו דינא דגרמי, ולאלו שפטור בהו קראוהו "גרמא" נזקין, וכנס שהו ע"פ הדקדוק קל וכנס כמו שזכר ומשנב, ושהכנס מורה שהגרמא לא מהמיק עלמו משא"כ הקל, והארץ בדבריו ונזקדות גרמא וגרמי. זה אינו לדעת י"א דהוא המרדכי שכנס שכולם שריס הם לדינא אלא שגרמות השכיחות קנסו וכו"ל. ולפי דבריו ז"ל דדוקא לדעת ר"י והרא"ש שהחיל בהן מור"ס ס"ל כן. ולפי"ד היה נראה לומר דבהיי גרמות דפטרי בהו רבנן משלש קראוהו גרמא "נזקין", וכאלו אמרו הגרמות באו מכת היוזקין וכאלו באו מעמלן ולא מכת האדם המזיק, ובהיי דמחייב בהו רבנן קראוהו "דיני" דגרמי, ור"ל הגרמות לא באו מעמלן אלא מאלס המזיק שגורס להו. וזה אפי"ד גם לדברי המרדכי הג"ל, שאף שס"ל שזון הן, ומ"מ דבר הכיח וקנסו עליו רבנן קראו הגרמות על שם המזיק, וכנס שחיוב שכיח לא קראו הגרמות על שם המזיק, ואפשר לומר שגם כונס עיר שזון היחה גם כן ליה ומשו"ה הוזכר לשנות המלות והנקודות בש"ל זה, ודו"ק, ומה שכחנא נפבאר לך כלל דברי המחבר ומור"ס, ומעמה אכתוב לך ביאור פרטי דבריו:

[ב"ק] דף נ"ד ע"א [ד"ה חסדן] בהדיא בש"ס ר"י דינא דגרמי דרבנן כדמוכח בפרק הכונס דמיבעיא ליה אי עשו תקנת גזול נמסור או לא, ואי דינא דגרמי דאורייתא למה לא עשו תקנת גזול נמסור כמו בגזול, עכ"ל. ור"י ב"ה נבחרה"ל [ב"ש"ש ב"ק] פרק הגזול קמא סי' כ"ו שכנס לדעות אח זה, דאפילו חז"ל דאורייתא מיבעיא ליה, דילמא לא עבדי רבנן תקנתא רק בזמין גוף הממון ולא בזמין דגרמי, עכ"ל. ופשיעא דגם החוס' הרגישו ביה, אבל אין נראה כן, דאי דאורייתא מה לי גוף הדבר מה לי גרמי. ומ"ש הרמב"ן [ד"ה] וז"ל איכא למידק אמאי ובעל התרומות ושו"ת חלק ר' ס"ס ח"ו דדינא דגרמי מיקרי ולא קנסא דגרמי, אין זה דקדוק, ואדרבה מדאמרין בכל דוכתי ר' מאיר דלחן דינא דגרמי או מאן דלחן דינא דגרמי, ולא אמרינן ר"מ סבר גורס להזיק חיוב או הכאי ליגנא דכוומיה, אלא דלא מיחייב ממש אלא דלחן דינא דגרמי לחייב מדרבנן. גם מה שכנס הרמב"ן שם [ד"ה עה] דאי סלקא דעמך קנסא הוא מסר ומת או שרף שטרות ומת לא קנסו נטו אחריו כדאמרין במטמא ומדמע ומנסך [גיטין פ"ד ע"ב] כו', לא ידעתי למך דעמו, אה"י אי קנסא הוא לא קנסו נטו אחריו וכמו שהנאמי לעיל בשם הרבה פוסקים. ועוד ג"ל ראה ממאי דפטרין למוסר כשהוא אטם [ב"ק ק"ו ע"א], ואי דיני דגרמי דאורייתא (הוא) [*הא] כל מילי דאורייתא מיחייב באונס כר"ן, ואף שגראה שהרמב"ן הרגיש קלת בה וכנס [ב"ד"ה הודו] דלקילו רבנן בדיבורא ולא עשו [*הא] כר"ן, והנאמי דבריו לקמן פ"ק ו', מ"מ דוחק הוא, דלמה עקרו רבנן דין מורה, אלא ודאי דינא דגרמי אינו אלא מדרבנן, ולכן נמסור שהראה לדינא אלא גרמי מדרבנן פטור באונס, וכשנשא ונתן דד עשה מעשה וחיוב מדרבנן חיוב אף באונס [ב"ק שם]. כן ג"ל עיקר הדברים. שוב מלאמי בהנחה מיימון ריש פ"ס מהלכות סובל כנס שם וזאת דין] אחא דמסור שאנסוהו להראות והראה פטור חז"ל, משוּס דדינא דגרמי לא היו אלא מדרבנן הלכן כי אפי"ד לא מיחייב ר"י. מפסקי ה"ר חוקיה, ע"כ. וכ"כ עוד בהנחה מיימון שם לפטר נזיקין סימן כ', וכן הוא במרדכי סוף הגזול נמסר [ב"ק סימן קצ"ג] חז"ל, ונראה דישאל שאנסוהו והראה ממון חצירו דפטור, וזה משוּס דדינא דגרמי לא היו אלא מדרבנן לכן כי אפי"ד לא מיחייב כלל אלא כשנשא ונתן דד, ע"כ. ועיין במהרש"ל [ב"ש"ש ב"ק] פרק הגזול נמסר סי' מ"ו וסי' נ"ב, ואין דבריו מוכרחים, ע"ש דחוק [קש"כ]. ואין להקשות אם כן אמאי לא פסיט ליה רב נחמן לרב הונא בר חייה דקנסא הוא מדתניא ישראל שאנסוהו גורס להראות ממון חצירו פטור ושם, י"ל דאפשר ברייתא לא הוה שמיע ליה, או אפשר משוּס דאחיא למדינא דאחיא כמ"ד דלא דלחן דינא דגרמי, וה"ה אם הראה מעמלו בלא אונס פטור, אלא דקתני אנסוהו משוּס סיפא דנשא ונתן דד חיוב אפילו אנסוהו. פטע, דקאמר בש"ס אהך ברייתא אמר רבא אם הראה מעמלו כשנשא ונתן דד דמי, ומאי קמ"ל רבא הא היינו ברייתא, אלא ודאי כדאמרין. ועוד ג"ל ראה נכונה מדאמרין בפרק הגזול קמא דף ז"ט ע"ב דבר הך שקלא וטריא דשורף שטר מחלוקת ר' שמעון ורבנן, אמר אמירא מאן דלחן דינא דגרמי עבדי ביה דמי שטרא מעליא. ואם אחא דדינא דגרמי מדאורייתא, הא מעיקרא מפליג הש"ס דלחן ר' שמעון דסבר דבר הגורס לממון כממון דמי מדאורייתא מורה בשטר שאין עיקרו ממון דפטור, א"כ מנא ליה לאמירא דמאן דלחן דינא דגרמי דוחק לומר דאמירא פליג אשקלא וטריא דלפ"ל. ועוד, דא"כ לא הי"ל למימר אמר אמירא אלא הי"ל למימר אמר. ועוד, דא"כ למה ליה למימר לתאן דלחן דינא דגרמי, הי"ל למימר בקיבור אמר אמירא מאן דבר הגורס לממון כממון דמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא. אלא ודאי דכל שקלא

וב"ק] דף נ"ד ע"א [ד"ה חסדן] בהדיא בש"ס ר"י דינא דגרמי דרבנן כדמוכח בפרק הכונס דמיבעיא ליה אי עשו תקנת גזול נמסור או לא, ואי דינא דגרמי דאורייתא למה לא עשו תקנת גזול נמסור כמו בגזול, עכ"ל. ור"י ב"ה נבחרה"ל [ב"ש"ש ב"ק] פרק הגזול קמא סי' כ"ו שכנס לדעות אח זה, דאפילו חז"ל דאורייתא מיבעיא ליה, דילמא לא עבדי רבנן תקנתא רק בזמין גוף הממון ולא בזמין דגרמי, עכ"ל. ופשיעא דגם החוס' הרגישו ביה, אבל אין נראה כן, דאי דאורייתא מה לי גוף הדבר מה לי גרמי. ומ"ש הרמב"ן [ד"ה] וז"ל איכא למידק אמאי ובעל התרומות ושו"ת חלק ר' ס"ס ח"ו דדינא דגרמי מיקרי ולא קנסא דגרמי, אין זה דקדוק, ואדרבה מדאמרין בכל דוכתי ר' מאיר דלחן דינא דגרמי או מאן דלחן דינא דגרמי, ולא אמרינן ר"מ סבר גורס להזיק חיוב או הכאי ליגנא דכוומיה, אלא דלא מיחייב ממש אלא דלחן דינא דגרמי לחייב מדרבנן. גם מה שכנס הרמב"ן שם [ד"ה עה] דאי סלקא דעמך קנסא הוא מסר ומת או שרף שטרות ומת לא קנסו נטו אחריו כדאמרין במטמא ומדמע ומנסך [גיטין פ"ד ע"ב] כו', לא ידעתי למך דעמו, אה"י אי קנסא הוא לא קנסו נטו אחריו וכמו שהנאמי לעיל בשם הרבה פוסקים. ועוד ג"ל ראה ממאי דפטרין למוסר כשהוא אטם [ב"ק ק"ו ע"א], ואי דיני דגרמי דאורייתא (הוא) [*הא] כל מילי דאורייתא מיחייב באונס כר"ן, ואף שגראה שהרמב"ן הרגיש קלת בה וכנס [ב"ד"ה הודו] דלקילו רבנן בדיבורא ולא עשו [*הא] כר"ן, והנאמי דבריו לקמן פ"ק ו', מ"מ דוחק הוא, דלמה עקרו רבנן דין מורה, אלא ודאי דינא דגרמי אינו אלא מדרבנן, ולכן נמסור שהראה לדינא אלא גרמי מדרבנן פטור באונס, וכשנשא ונתן דד עשה מעשה וחיוב מדרבנן חיוב אף באונס [ב"ק שם]. כן ג"ל עיקר הדברים. שוב מלאמי בהנחה מיימון ריש פ"ס מהלכות סובל כנס שם וזאת דין] אחא דמסור שאנסוהו להראות והראה פטור חז"ל, משוּס דדינא דגרמי לא היו אלא מדרבנן הלכן כי אפי"ד לא מיחייב ר"י. מפסקי ה"ר חוקיה, ע"כ. וכ"כ עוד בהנחה מיימון שם לפטר נזיקין סימן כ', וכן הוא במרדכי סוף הגזול נמסר [ב"ק סימן קצ"ג] חז"ל, ונראה דישאל שאנסוהו והראה ממון חצירו דפטור, וזה משוּס דדינא דגרמי לא היו אלא מדרבנן לכן כי אפי"ד לא מיחייב כלל אלא כשנשא ונתן דד, ע"כ. ועיין במהרש"ל [ב"ש"ש ב"ק] פרק הגזול נמסר סי' מ"ו וסי' נ"ב, ואין דבריו מוכרחים, ע"ש דחוק [קש"כ]. ואין להקשות אם כן אמאי לא פסיט ליה רב נחמן לרב הונא בר חייה דקנסא הוא מדתניא ישראל שאנסוהו גורס להראות ממון חצירו פטור ושם, י"ל דאפשר ברייתא לא הוה שמיע ליה, או אפשר משוּס דאחיא למדינא דאחיא כמ"ד דלא דלחן דינא דגרמי, וה"ה אם הראה מעמלו בלא אונס פטור, אלא דקתני אנסוהו משוּס סיפא דנשא ונתן דד חיוב אפילו אנסוהו. פטע, דקאמר בש"ס אהך ברייתא אמר רבא אם הראה מעמלו כשנשא ונתן דד דמי, ומאי קמ"ל רבא הא היינו ברייתא, אלא ודאי כדאמרין. ועוד ג"ל ראה נכונה מדאמרין בפרק הגזול קמא דף ז"ט ע"ב דבר הך שקלא וטריא דשורף שטר מחלוקת ר' שמעון ורבנן, אמר אמירא מאן דלחן דינא דגרמי עבדי ביה דמי שטרא מעליא. ואם אחא דדינא דגרמי מדאורייתא, הא מעיקרא מפליג הש"ס דלחן ר' שמעון דסבר דבר הגורס לממון כממון דמי מדאורייתא מורה בשטר שאין עיקרו ממון דפטור, א"כ מנא ליה לאמירא דמאן דלחן דינא דגרמי דוחק לומר דאמירא פליג אשקלא וטריא דלפ"ל. ועוד, דא"כ לא הי"ל למימר אמר אמירא אלא הי"ל למימר אמר. ועוד, דא"כ למה ליה למימר לתאן דלחן דינא דגרמי, הי"ל למימר בקיבור אמר אמירא מאן דבר הגורס לממון כממון דמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא. אלא ודאי דכל שקלא

ספר חסדיו

מהרש"ל

הרמב"ם

כ"ה ברא"ש
דפוס וז"ל:
ב"ה
ובמהרש"ל
מאחרות
דפוס וז"ל:
הגות סעוד
מק"ו
ב"ה
ב"ה

ספר חסדיו

ג"פ שלח
המחבר
ודפוס
מהרש"ל
ספר חסדיו

וטריא דמשיקרא הוא מדינא דאורייתא, וקאמר אמירא מילתא אחריתי ללמאן דדאין דינא דגרמי תקנא דרצנן מגבי ביה דמי שטרט מעליא, דפשיטא דש לקנות טפי בשורף שטר ממוקר ומחלת הכרס שפנרנא* ועוד כ"ל ראיא מהא דאמרין במרוצה [ב"ק סוף דף ע"א] ובפיקר חלו וערותו [וכחטובין] דף ל"ד סוף ע"א] גבי הא דמחייב ר' מאיר ד' וה' בטעם שור הנסקל, אחאי, איסורי

פשוטא
ס"ט

ד"דאין דינא דגרמי

כל הי שמתחמא דרנה ובתר מאי דקאמר הסס דלאמר רנה השורף חמך נאלו למחלוקת ר"ש ורצנן כו', אמר אמירא מאן דלדין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרט כו', ואמאי שביק אמירא חמך ונקט שטרט לפור, וה"ל למימר נמי מגבי ביה דמי חמך מעליא או ה"ל למימר מגבי ביה דמי מעליא, ולמה נקט שטרט דוקא. אלא נראה דוקא אשטר קאמר משום דשכיח, אבל גזול חמך ועבר עליו

הפסס לא שכיח, וגם אין ראוי לקנותו שהרי אדרבה בשריפתו גרס השלומין לגזול והפסד לגזול, ויחא טפי להפוטקיס דכ"ל דלמלא קאמר אמירא אלא בשורף שטר, משמע דלא פליג ארנה שורק מטבע ובשף מטבע ובזרס און פרתו, והפסס מהרש"ל ויש"ש שם פ"ט סי' י"טן לדבייהם מה כמ"ס לקמן ס"ק ו', רק שהולכר לדחוק מאי טעמא לא פליג אמירא כהא, דגרמיס מנומגמיס מה כאשר יראה המעיין. ועוד קשה דה"ל לאמירא לפרושי החילוקיס ההס אחאי לא דייעין טהך דלעיל דינא דגרמי. אבל למה שכתמי אחי שפיר, דאמירא קאמר דמאן דדאין דינא דגרמי וקמיס דבכו הרגיל מגבי ביה דמי שטרט מעליא דשכיח הוא, וא"כ מילמא טהך חלמא דלעיל דלא שכיח, דהא שורק מטבע ליס הגדול ולוליס דוקא ודוקא דלדיה אדוי, ושף מטבע של חבירו דוקא בקורנאקא וטרקיה ולא חקריה, וזרס און פרתו דכולהו שוריס לאו למזבס קיימי וכדליתא חסס בצוביא, א"כ כוליהו מילמא דלא שכיח וינאו ולא שייך למקניסיה. כל זה כ"ל ברור. ואפשר דלאמירא לא ברירא ליה דקנאס הוא אלא ספוקי מספקא ליה, דדחוק לומר דברירא ליה כיון דנפיק הגזול בחרטא [שם קט"ז ע"ב] בעי רב הווא בר חייל מרב נמנן ולא איפשטא, אלא נראה לומר דגם לאמירא מספקא ליה, וקאמר בפרק הגזול קמא דלמאן דדאין דינא דגרמי משום קנאס מגבי ביה טחא שטרט דמי מעליא, ובסוף פרק הכונס [שם ס"ב ע"א] קאמר דלמאן דדאין דינא דגרמי משום קנאס מיפיעא אי עשו חתנת גזול במסור, ודוק: ב) דרמי דינא דגרמי. עיין בתשובת מהר"מ אלשיך סי' קל"ד באריכות, עיין בתשובת מהרשד"ס [חור"ם סי' קע"ט ושל"כ וח"ס, ועיין בתשובת מהר"ט [ח"א סי' ז"ה וז"ת, ובתשובת הר"ב סי' י"ז דף מ"ו מ"ז ומ"ד] ועל השאלה השלישית. קשי"כ: ג) דינא דגרמי. כתב בעל ההרומות שער ג"א חלק ו' [סי' ה' דגורס דגורס פטור וכדלמרינן בשטעות ול"ב ע"א] הכל מודים בעדי סוטה כו', הלכך השולם הבערה פד חרש שטעה וקטן [הייט כשמסר להס שלהבת דוקא כדלקמן סימן ח"מ סעיף ו' ע"א] ושרפה שטרות פטור, עכ"ל והרמב"ן בעדי דגרמי שלו דף קי"ב ע"ד [ד"ה ואן מולק על זה וכמב ח"ל, וכן אני אומר גורס לשרוף שטרות של חבירו חייב, וליכא לדמויה כלל להאיא דלמרינן בשטעות הכל מודים בעדי סוטה כו', דהסס לא חייבה התורה שטעה אלא על שטעה העדות המחייבת ממנו או גורמת, אבל גורס דגורס כפירת דברים הוא וממונא ליכא אפילו ככזב עדות גמור, ומי שדימה שני עניינים אלו ועירבן חייב משום כלאים, עכ"ל ונראה דלפי מה שהעלימי לעיל [סק"א] דדינא דגרמי אינו אלא קנאס דרצנן יש לפטור גורס דגורס, ודוק* : ד) דגרמי. עיין בסמ"ע [סק"א] שהאר"ן פה וכתב, דלא כעיר שזמן שפירש דבריו שהן אלינא דהרמב"ם כתב

הנאה ניטוה, אמר רנא ר' מאיר סבר לה כר' שמעון דלאמר דבר הגורס לממון כמתון דמי כו', וכחכו התוספות שם [ד"ה וסבר לה בר"ש] מימה (דילמא) [ור"ס] ר' מאיר לטעמיה דדאין דינא דגרמי דכל שכן דמחייב דבני הגורס לממון, דהא אמר בהגזול קמא [ב"ק צ"ה ע"ב] דלפילו ר' שמעון מודה בשטר שאין עיקרו ממון. וי"ל דליכא נמי סברא איפכא, דעד כאן לא מחייב ר' מאיר אלא בשורף שטר וכה"ג שראוי לכל העולם, אבל שור הנסקל וקדשים אינו ראוי אלא לזה שיפטר בו. ויש מפרשים דר' מאיר לא מחייב אלא קרן אבל לא שמעינן ליה דמחייב כפל. וריב"ז מפרש דדינא דגרמי לא מחייב רבי מאיר אלא מדרצנן כדמוכה בסוף הכונס [שם ס"ב ע"א, עכ"ל]. וקשה לי על שני המירושים הראשונים, דא"כ הא"ל קאמר בפרק הגזול קמא נאלו למחלוקת ר' שמעון ורצנן, ה"ל למימר נמי איפכא, דעד כאן לא פליגי רצנן התם אלא בקדשים או לפני חשומי כפל, אבל בשטר שראוי לגבות לכל העולם מודו רצנן דחייב לשלם הקרן מיהם. ודומק לומר דרנא פליג אבל הך שקלא וטריא דרב דמי צד חיינא ורב הוגא ע"י יושבי דנפיק הגזול. ועוד קשה לי על חירון הראשון, דמה בכך שאינו ראוי אלא לזה, סוף סוף גרס לו חיק, ומה לו לזה שלא היה ראוי לשאר העולם. ועוד קשה לי טובא על חירון השני, דהא רנה קאמר בפרק הגזול קמא [שם] בשורף חמך נאלו למחלוקת רבי שמעון ורצנן כו', אלמא דאין חילוק בין כפל לקרן, והיאך נאמר דרנא פליג ארנה שהיה רב, ואם איחא דפליג עליה ה"ל לאפלוגי עליה בדוכתא דלאמר רנה למילתיה, וה"ל לאסקופי ולמימר עד כאן לא פליגי רצנן התם אלא כפל אבל לאפטורי מקרן מי שמעת להו*. אבל לפי חירון הריב"ז דדינא דגרמי אינו אלא מדרצנן אחי הכל שפיר, דכל שקלא וטריא [דומיקרא] בפרק הגזול קמא לא היו אלא אי חייב מדאורייתא, ובתר הכי חסיק אמירא דלר' מאיר דדאין דינא דגרמי מדרצנן מגבי ביה דמי שטרט מעליא מדרצנן, כן נ"ל. ובהכי ניסא מה שהקשו התוספות בכמה מקומות דינא דגרמי אהדי והולכר ליכנס בכמה דוחקים ובחילוקיס וקדוקיס שאינס נוכריס בש"ס, אבל למאי דמפרש ריב"ז דדינא דגרמי דרצנן שקנסו במקום שהיה נראה להס לקנות כגון דבני דשכיח וכה"ג, אחי הכל שפיר וא"ל ליכנס בחילוקיס אחרים, וכן הוא במדריכ פרק הגזול [ב"ק סימן ק"ט] שר"י גמגס ברוב החילוקיס, וכ"כ בסמ"ג [עשין ע"ן] דף קמ"ח ע"א שלפירות ריב"ז מתישבת כל ההלכות, וכ"כ בתשובת מיימוני לפטר מיקין סימן ד' שר"י גמגס ברוב החילוקיס וגם כמה מקומות אינס מתישבת לפי דבריו, לכן נראה לריב"ז דדינא דגרמי הוא משום קנס וכן מוכח בירושלמי [שבועות פ"ז ה"ו], לכן י"ל שכל היזק המזוי ורגיל קנסו חכמים ובכך מתישבת כל ההלכות כו', עכ"ל וע"ש. וי"ל עוד ראיא לזה מהא דקאמר בפרק הגזול קמא בחר

קט"ז
ס"ח

עוד לחם

סימן שמו סעיף א'. דינא דגרמי כו'. ודוקא בארס, אבל בכחסה לכריכ פטור. [ומה"י ב"ק כ"א ע"א ח"ד ה"ר"ק.]

באר היטב

לפי מה ש"ל עיקר דדינא דגרמי אינו אלא קנאס דרצנן, אין לזרך לחלק באוס חילוק, רק כמ"ס שאר פוסקים שכתבם קטבו מדבר שהיה נראה להס סוטה שכיח ורגיל וכה"ג ואין לדמות גזרות חכמים זו לזו, ע"כ חזרתי לאחורי למעשות החיטור הג"ל, וסם כל זה אמרתי להביא דברי הרמב"ן בדמים השייכים לקופן או. ומתחילה אמר שדינא דגרמי כן רק מדרצנן כו', ע"ש שהאר"ן הרנה מאלו טענין או. ועיין בתשובת

סימן שמו סעיף א' א. דגרמי. התמ"ע [סק"א] האר"ן בחילוקי דמים שסב ע"ש, וגם הש"ך [סק"א] כתב ח"ל, הנה ראיית הרמב"ן האר"ן מאלו דברי דגרמי בסוף חידושי בגא בתרא שלו, והכחלתי לעשות חיטור וכלאר וטפול על דבריו, אך נאשר כי ראיית עיקר יסודו שסובר דינא דגרמי דאורייתא הוא, ומסתמא זה היה מוכרח לחלק איזה נקרא גרמי ואיזה גרמא שלא יספור זה אם זה, ועל כן הוכרח להאר"ך פה, אלמט

גליון פורט"א

סוף א'. דאין דינא דגרמי. וגרמי דלפסקי למטעיה מיסר, פטור טגרמי השני דעשה מטעם ולא הפסיד ממנו כגון שורף שטר דמירא [וגמח] קולל מיטה, לפנין תקנה גזל דרשט החוק ויטול. ראי"ש פרק הגזול קמא סי' י"ג. ועיין ש"ך לקמן סקט"ז [עיין ש"ך סימן ח"מ סק"ד חילוק בין ליה וליתו רוח דרשט שהזס ויע"ל. לפנין הא"י דסימן קני"ה ספיך ל"ד דרשט שהזס יטיל העשר ולא שחילטו]. אולם גם להסוק, כיון דבשורף היו גרמי ע"י מטעם, מפור מפור לפנין לטוב, דלמטעוהו [לראות] והזחוח פטור וסאקטוהו [לרשף ככב דמרי"ן] קאקטערו לירנא דגרמי וי"ת [חור"ם] דסי"ב. ובספר מנהג אפרים הלכות נוקי ממון סי' ר' חיק או מטעיהו סי' ע"ג, דהא מלמסס סיי רק גרמי, ואין אמרו ביה נוקין ששכס הן שוג כמחד וכו', עיין ש"ך סק"ז. ואיזי מכיר ראייתו, דהא מ"מ יש להכניס גם זה בק"ו ולומר לא מטעיהו עיקר יסודו שסובר דינא דגרמי דאורייתא הוא, ומסתמא זה היה מוכרח לחלק איזה נקרא גרמי ואיזה גרמא שלא יספור זה אם זה, ועל כן הוכרח להאר"ך פה, אלמט

סוף א'. דאין דינא דגרמי. וגרמי דלפסקי למטעיה מיסר, פטור טגרמי השני דעשה מטעם ולא הפסיד ממנו כגון שורף שטר דמירא [וגמח] קולל מיטה, לפנין תקנה גזל דרשט החוק ויטול. ראי"ש פרק הגזול קמא סי' י"ג. ועיין ש"ך לקמן סקט"ז [עיין ש"ך סימן ח"מ סק"ד חילוק בין ליה וליתו רוח דרשט שהזס ויע"ל. לפנין הא"י דסימן קני"ה ספיך ל"ד דרשט שהזס יטיל העשר ולא שחילטו]. אולם גם להסוק, כיון דבשורף היו גרמי ע"י מטעם, מפור מפור לפנין לטוב, דלמטעוהו [לראות] והזחוח פטור וסאקטוהו [לרשף ככב דמרי"ן] קאקטערו לירנא דגרמי וי"ת [חור"ם] דסי"ב. ובספר מנהג אפרים הלכות נוקי ממון סי' ר' חיק או מטעיהו עיקר יסודו שסובר דינא דגרמי דאורייתא הוא, ומסתמא זה היה מוכרח לחלק איזה נקרא גרמי ואיזה גרמא שלא יספור זה אם זה, ועל כן הוכרח להאר"ך פה, אלמט

סוף א'. דאין דינא דגרמי. וגרמי דלפסקי למטעיה מיסר, פטור טגרמי השני דעשה מטעם ולא הפסיד ממנו כגון שורף שטר דמירא [וגמח] קולל מיטה, לפנין תקנה גזל דרשט החוק ויטול. ראי"ש פרק הגזול קמא סי' י"ג. ועיין ש"ך לקמן סקט"ז [עיין ש"ך סימן ח"מ סק"ד חילוק בין ליה וליתו רוח דרשט שהזס ויע"ל. לפנין הא"י דסימן קני"ה ספיך ל"ד דרשט שהזס יטיל העשר ולא שחילטו]. אולם גם להסוק, כיון דבשורף היו גרמי ע"י מטעם, מפור מפור לפנין לטוב, דלמטעוהו [לראות] והזחוח פטור וסאקטוהו [לרשף ככב דמרי"ן] קאקטערו לירנא דגרמי וי"ת [חור"ם] דסי"ב. ובספר מנהג אפרים הלכות נוקי ממון סי' ר' חיק או מטעיהו עיקר יסודו שסובר דינא דגרמי דאורייתא הוא, ומסתמא זה היה מוכרח לחלק איזה נקרא גרמי ואיזה גרמא שלא יספור זה אם זה, ועל כן הוכרח להאר"ך פה, אלמט

שפתי בהן

חשן משפט שמו הלכות נזיקין

שפתי בהן

פו

הרמב"ם מחייב שהנכס משום דדימי דגרמי יניחו ונכרמא נזוקין כו"ע מודו דפטור, וזה אינו כו'. ושלל כזה השיג על העיר שז"ל, כי העיר שז"ל לא הזכיר את הרמב"ם רק כחז דגרמי חייב וגרמא נזוקין פטור, וס"ל דש חילוק בין דינא דגרמי לגרמא וכו"ע מודו דגרמא נזוקין פטור, וכן הוא להדיא בתשומת הרשב"א [וה"ג סימן ע"ז] שהביא ב"י מתוספתא א', וכ"כ הרמב"ן בדיני דגרמי שלו [מריה עד צידן], ומשמע שם להדיא [כדיה וכן הוורק] שגם דעת הר"ף כן, וכן מוכח בלחמא דעת הר"ף סוף פרק

הכונס [ב"ק ב"ה ע"א מפני הר"ף] גבי ליעה ולינתו הרומ, וכן בפרק לא יחפור [ב"ב י"ג ע"ב מפני הר"ף] גבי ההוא דהוה נפלי לחמא. וגם בחידושי פרק לא יחפור [שם כ"ב ע"ב ד"ה וזה אומר] השיג הרמב"ן אפירש"י [שם ד"ה גרמא] דס"ל דגרמי וגרמא הכל אחד, ע"ש. וא"כ דברי העיר שז"ל נכונים, שהם אליבא דהר"ף והרמב"ן והרשב"א והמחבר דמחלקין בין דיני דגרמי לגרמא, וכן משמע בתוספות בכמה דוכתי [ב"ק כ"ו ע"ב ד"ה קדם, כ"ב ע"ב ע"ב ד"ה זאת, ועוד] וכן הרא"ש וטור [המובאים בצינים אחר ו] ושלל פוסקים, וס"ל להעיר שז"ל דכל הכן שהזכיר המחבר דחייב גרמי מינהו, ובשאר גרמא נזוקין פטור, וכן הם דברי רבינו ירוחם נחיד ל"ה חלק ב' להדיא. וגם מלשון המחבר מה שרשם בחמילת הסימן ממה שמדבר הסימן נראה כן, שכתב ורשם שפ"ו חילוק שבין גרמא נזוקין לדינא דגרמי כו'. וכ"כ מהרש"ל [בישיב] פרק ב' ד"ק סימן (ל"ו) [ל"ז] ופרק ט' סימן י"ט ע"ש [קס"ב]. אך מה שרשם בחמילת הסימן מה שרשם שפ"ו חילוק שבין גרמא נזוקין לדינא דגרמי כו'. והרמב"ן נזימקו [בדינא דגרמי חדיה עד יש להקשות] ח"ל, ואף רש"י [ב"ק צ"ח ע"א ד"ה חסור] כן דעתו דרבה לית ליה דר' מאיר כולוהו, עכ"ל. והנה הרמב"ן לטעמו שכתב שרש"י אין חילוק בין דינא דגרמי לגרמא נזוקין, ולא דק כפי מה שכתבתי בפרק כ"ד סי' (ל"ו) [ל"ז], עכ"ל מהרש"ל. וכן כתב עוד בפרק כ"ד הרגל סי' (ל"ו) [ל"ז] וז"ל, וכן נראה דעת רש"י [שם כ"ו ע"ב ד"ה פטור שה"ר] שכתב זה שנטל פטור דגרמא נזוקין פטור, ואף שכתב עליו הרמב"ן נזימקו [שם ד"ה הוורק] ח"ל, פירושו לדעתו דרבה, אבל לדין חייב דדיינין דינא דגרמי, ודינא דגרמי וגרמא נזוקין חדא מילתא היא לדעת רש"י, דוק ותשכח ותמנא זה רמח בכמה מקומות בפירושו, עכ"ל רמב"ן, ושרי ליה מריה שיאמר על פה קדוש שיטעה נזורה דשמעמא דהגזל קמא דמוכה להדיא דגרמי חייב, וכבר ידוע שגרמא נזוקין פטור לכו"פ, עכ"ל מהרש"ל. ואני אומר נחמילה מכתב תורתו לא ירד לטוק דעת הרמב"ן, כי ודאי לא עלה על דעת הרמב"ן שרש"י טעה בשמעמא דהגזל קמא, רק שכונת הרמב"ן לומר שרש"י ס"ל דדיני דגרמי וגרמא הכל אחד הוא, ומ"ש רש"י על דברי רבה [שם] דזרק כלי כו' פטור, דגרמא נזוקין פטור, לא פירש כן אלף לדעתיה דרבה דהוא מרש דשמעמא דלקמא דהגזל קמא [שם צ"ח ע"א] דס"ל השורף שטרו של חברו פטור משום דגרמא נזוקין פטור ולא דלון דינא דגרמי, אבל אנו קי"ל כדמסיק בש"ס החס [ע"ב] דשורף חייב משום דדיינין דינא דגרמי, וא"כ לדין חזק כלי נמי חייב, ורש"י לא פירש כן אלף לדברי רבה [וזה ודאי אמת בדעת רש"י ואלף כמהרש"ל דעתו], דליכא למימר דרש"י מחלק בין גרמי לגרמא, דהא משמע מדברי רש"י דגרמי וגרמא כולוהו חדא מילתא היא, דהא רש"י כתב על הכן מימרי דרבה פרק הגזל קמא [דף ל"ט ע"א ו"ה] (הסידין), טעמא דרבה כולוהו משום גרמא נזוקין הוא [ו]פטור, עכ"ל, אלמא דס"ל לרש"י דשורף שטרו חזק מטבע לים הגזול והשף מטבע

(ה) ודוקא נאדם חייב דינא דגרמי האצל בזהמה לכלי עלמא (פטור) יאליפבך

איונים ומקורות סימן שפ"ו (א) נזוק יוסף פרק הפרה ב"ק כ"א ע"א מפני הר"ף. (ב) לון פטור ספק ב' ב"ב הרשב"א, הוא נזוק ו' דמנל ה"ל ה"דא.

לגרומ, וכשנא להעמיד גרמא להזיק חברו מעכב, עכ"ל. הרי מטאר להדיא מדברי רש"י דגרמי וגרמא הכל אחד הוא, ועוד מוכח מדברי רש"י רש פרק הכונס [ב"ק נ"ה ע"ב] דגרסינן החס תניא אמר ר' יושיע ארבעה דברים העושה אותן פטור מדיני אדם כו', ופירש רש"י פטור מדיני אדם, קסבר גרמא נזוקין פטור, עכ"ל. ואם אימא דרש"י מחלק בין גרמי לגרמא וגרמא לכו"ע פטור, לא ה"ל למימר קסבר גרמא נזוקין פטור, דלשנא דקסבר לא שיך אלף היכא דליכא פלוגמא דבר, והכי ה"ל למימר, פטור מדיני אדם דגרמא נזוקין פטור, אלף ודאי ס"ל לרש"י דגרמי וגרמא הכל אחד הוא, וכיון דליכא פלוגמא דיני דגרמי לכך כחז קסבר גרמא נזוקין פטור [ולקמן סימן מ"ח ספ"ף ט' וס"ק] הוכחתי דגם דעת הרמב"ם [פ"ד פנוק פמח ה"ז] ורמב"ן [ב"ק ס"ה כ"ב] היא כן דדיני דגרמי וגרמא הכל אחד הוא, ע"ש. ולדעתי פשוט שלא כיון הרמב"ן נזימקו שם שכתב ח"ל, ודיני דגרמי וגרמא נזוקין חדא מילתא היא לדעת רש"י, דוק ותשכח ותמנא זה רמח בכמה מקומות בפירושו, עכ"ל. ומציאו מהרש"ל גופיה פרק כ"ד הרגל שם, וכונת הרמב"ן (כמ"ט) [במ"ש] בכמה מקומות בפירושו, לפירוש רש"י רש פרק הכונס ופרק הגזל דף ל"ח ע"א ופרק לא יחפור שהבאתי. שוב ראיתי בחידושי הרמב"ן פרק לא יחפור [שם ד"ה וזה אומר] ה"ן שם ג"כ מדברי רש"י כמו שכתבתי, ע"ש: (ה) אב"ל בבהמה ד"ב"ב פטור. כ"כ בנמוקי יוסף פרק הפרה [המובא בצינים אחר א'] שכתב הרא"ה בשם רט. וז"ע, דרבו של הרא"ה הוא הרמב"ן, והרמב"ן מפלפל מה דיני דגרמי שלו ומסיק דחייב, ח"ל שם בדף ק"ד רש ע"ג ו"ה נעלי, ולפוס כך כפרה שורו שהדליק את האש ושורף שטרותיו של חברו או אפילו קרעו או מתקן פטור דגרמא שורו הוא, *ומנא[נ]ברא דחייב ושארני גרמא דריחא [ב"ק מ"ח ע"ב] דממילא אפירא מהך דהכא *ורומעשה שורו הוא, עכ"ל. ומ"מ לפי מה שהעליתי לעיל ס"ק א' דדינא דגרמי אינו אלף קנסא דרבנן ונדבר ללא שכיח לא קנסו, א"כ בזהמה פטור, ועיין בשלטי גבורים [ב"ק] פרק הפרה סוף דף כ"ג [כ"א ע"א מפני הר"ף אחר ב] לזון רל"ו: (ו) לפיכך כו'. כחז מהרש"ל [בישיב] פרק הגזל קמא סוף סי' מ"ז דכל דיני דגרמי פטרינן באונס, ומשמע החס דה"ה שורף שטרות באונס פטור, אבל הרמב"ן דיני דגרמי שלו לא כתב כן, אלף כחז דמוטב ומוחל שטר וכה"ג דדיטורא בעלמא הוא ואקילו רבנן דדיטורא ולא עשו ט' אונס כולוהו, ומיהו לימא להאי דינא אלף שאר גרמא, אבל השורף שטרות באונס חייב דהא לאו מחילה היא, עכ"ל בריש דף ק"ג ו"ה הוורק. מיהו לפי מה שהעליתי לעיל ס"ק א' דכל דיני דגרמי אינו אלף קנסא דרבנן, פשיטא דפטור באונס, ודליתא בפרק הגזוקין [גיטין נ"ג ע"א] ונמנאלר לעיל סימן שפ"ה [סקיא] גבי מטמא ומדמע ומנפק, דכיון דקנסא הוא פטור באונס, וכן אם היה שוגג נמי פטור כמו מטמא ומדמע ומנפק, והרמב"ן שמידי דיני דגרמי שלו [סודיה] ראי קשיא לך א' הכין אף שוגג, היינו משום דס"ל דדינא דגרמי הוא דלורייחא:

ביאור הגר"א

ב. ודוקא כו'. ב"ק מ"ח ב' אלף אי חיתמר כו', ומ"ש שם י"ט ב' ולא שור טר, והוא היין לכל נוק כה"ג: (ליקוט) ודוקא כו'. ב"ק מ"ח ב'

פתחי תשובה

ב. לפיכך. עיין באר היטב [סק"ב] בשם ש"ך, עד וכן אם היה שוגג נמי הלך השולח הפתור כד פש"ו [הייט שלהבת דוקא כמ"ש בעיני מ"ח ספ"ף ד ע"ש] ושרפה שטרות פטור, עכ"ל. והרמב"ן דיני דגרמי של חולק ע"ז וכחז ו"ל, וכן אם אומר גורם לזרוק שטרות של חברו חייב, וליכא למימר כלל לאה דלמרינן כשטעות הכל מודים כו', דהתם לא חייבה ההורה כשטעה אלף על שטעה העושה המחייבת ממון או גורמא, אבל גורם דטרס כפירט דברים הוא וממונא ליכא אפילו שבובש עדות נגור, ומי שמייה ב' בעיניו אלף ועירבן חייב משום כלאיס, ע"כ. ונראה דלפי [מה] שהעליתי דינא דגרמי אינו אלף קנסא דרבנן יש לפטור טרס דגורס, ודו"ק, [ש"ך סק"ג]: ב. לפיכך. כחז מהרש"ל פרק הגזל

באר היטב

מה"מ אלשך סי' קל"ד נזריטם ומשומת מהרש"ם [חרי"ם] סי' קפ"ט ושל"ג ות"מ, ומשומת מהר"ט [ח"א] סי' ל"ה ו"מ ומשומת הרמ"א סי' י"ו. [ש"ך סק"ב]. וכחז בעל הפרומות שער נ"ח ח"ו. גורס דגורס פטור כדלמרינן בשטותה הכל מודים בעדי פטוה כו', שטרות פטור, עכ"ל. והרמב"ן דיני דגרמי של חולק ע"ז וכחז ו"ל, וכן אם אומר גורם לזרוק שטרות של חברו חייב, וליכא למימר כלל לאה דלמרינן כשטעות הכל מודים כו', דהתם לא חייבה ההורה כשטעה אלף על שטעה העושה המחייבת ממון או גורמא, אבל גורם דטרס כפירט דברים הוא וממונא ליכא אפילו שבובש עדות נגור, ומי שמייה ב' בעיניו אלף ועירבן חייב משום כלאיס, ע"כ. ונראה דלפי [מה] שהעליתי דינא דגרמי אינו אלף קנסא דרבנן יש לפטור טרס דגורס, ודו"ק, [ש"ך סק"ג]: ב. לפיכך. כחז מהרש"ל פרק הגזל

גליון פהרשא

פח

שפתי כהן

חשן משפט שמו הלכות נזיקין

מאירת עינים

והדוחף בו. ועתה ר"י והרא"ש והמובאים בזוהר אוח ר' בן אבי"ם שלא הגבירו. ר"ל דלילו הגבירו פשיטא דמיב, ושאר הרבה פוסקים דדוחף מטבע לים ופוחת מטבע פטור, והביא הר"ב דהרי כשהגבירו נא לרשותו ולרץ להשנה מעליא. ועוד ה"ל דעתם לקמן סעיף ג', וכ"כ בהגהת אשר"י פרק הגחל [ב"ק פ"ט סימן י"ג] להמחזר לכתוב מה שאיננו נגמרה [ב"ק צ"ח ע"א] דמיירי באפילו המיס לוליס ורואה המטבע לפיזו אלף שרץ לשכור אדם היודע לשוט חסות המיס ולהפילו:

לא מצאנו
אודותה בב"ק
פ"ח ח"א
סוף דחייב
וע"ש ב"י
וע"ש וצ"ע
ס"ל

ההדוחף מטבע של חבירו עד שירד לים
חייב בזה אף על פי שלא הגבירו וכן
הפוחת מטבע של חבירו והעביר צורתו
חייב אף על פי שלא חסרו והמוכר שטר
חוב לחבירו וחוזר ומחלו דרקיימא לן שהוא מחול צריך לשלם ללוקה
כמו שנתבאר בסימן ס"ד.¹

שטרות של חבירו, וכן פסק מהרש"ל [ב"ש"ס] שם סימן ט"ו ו"ו ו"ט, וכן נראה עיקר וכמ"ש לעיל סוף ס"ק א'. מיהו היינו דוקא שלא הגבירו ודמפו לים הגדול, ודוקא נמיס לוליס דמי ליה, וכן כפוחת מטבע דוקא שלא חסרו וכן שלא הגבירו, וע"ש חילוקי דינים מה"א. וכעב עד מהרש"ל שם בסימן י"ו בשם ספר

ענוה"א
ס"א

צינים ומקורות ג) סעיף ל"ב.

לפנת פענה דאפילו אם הכה על נמי נפש או שאר כלי כסף חזב או על טבעת ופיחחס, נמי הו' כמטבע ממש ופטור, ע"כ, והוא נראה"ן סוף דף פ"ט [ב"ק סימן כ"א]. ואפשר לתקן, דדוקא כמטבע דליכא אלף זרמא, אבל כלי מעיקרף כלי הו' והשפא לאו כלי הו', והייט שלא הוכר דין זה בש"ס ופוסקים רק גבי מטבע, וצ"ע: ה) אבי"ם שלא הגבירו בו. דלילו הגבירו מיגול גוליה, השנה נטי מעבד. ש"ס [ב"ק צ"ח ע"א]. וכעב מהרש"ל [ב"ש"ס] פ"ט ד"ק סי' ט"ו ח"ל, ונ"ל אף היכא דשקליה לרץ למעבד השנה, מ"מ יא' נמה שמשלם לו שכן גב' אמורה ואינו נרץ להיעפל ביה יומר, וכן משמע מדברי החוס' לקמן גבי יש שנה סמוך ע"ג זמר, עכ"ל. ואין דבריו נראין לי, דכיון דנטי למעבד השנה אינו יולא עד שמתירו למקום שנטלה. ומ"ש וכן משמע מדברי החוספות בו, ר"ל בחוס' שם ריש דף ק"ה ו"ה הא. ולפע"ד לא משמע משם מיד, דהחוס' לא מיירי חסם מזה אי קפיד כהני משום דהחס מנח האמר קמיה, אבל אי קפיד קפיד, כן נ"ל: ה) וחוזר ומחלו בו בסימן פ"ו. ועיין מה שכתבתי שם בסעיף ל"ב [סי' ק"ד וק"ט]:

ערך לחם

שם בסופו. שמרי חוב על נים שהיו לשותפין ופטר האחד את הערב, הי"ד. ובי' סעיף ב' בשם רבינו ירוחם (נתיב ל"א ח"ב).

ביאור הגר"א

אלף אי לחמך בו, והשמיטו הר"ף, וכעב הרמב"ן דינא דגרמי שלו [דיה נטל] משום דגרמי רבא, ורבה חיל לעיטמו [שם צ"ח ע"א] דפטור גרמי, ואין לא קי"ל כן כמ"ש הר"ף בסוף פרק ג' [ב"ק י"ב ע"א] ספרי הר"ף, וכמ"ש בפרק ט' ל"ח ב', אבל מנחם דוקאלי נרסקי רבא וכ"כ בכל הטעמאות, ורבה אינה ליה דינא דגרמי חייב, שם קי"ו אי אמר *רבא אם הראה בו, אלף שדינא דגרמי דוקא נלדס בו, וכן כעב נמוקי יוסף [שם כ"א ע"א מדפי הר"ף]. והו' לעיטמו, אבל לעיטמו החוס' לא קשה ומ"מ זה הדין כבוד לכל גרמי של טמא חילן אלף גרמא כיון שאינו טמא בעלמו (ע"כ): ג. וכן הפוחת בו. שם [ברמב"ם המובא בבאה"ג אות כז], וכל שכן לעיטמו שסקס בסמן שפ"ג ס"ה כרז יהודה [ב"ק צ"ו ע"א], ועיין חוס' שם [צ"ח ע"א] ד"ה השף בו: ד. והמוכר בו. כמוטת שם [פ"ו ע"א]:

בגמ'
לפנינו רבה.
ועיין ש"ך
ס"א
בתורה
הפניה

באר הגולה

ג. שם [ב"ק סימן כ"א] בשם הרמב"ם בפ"ו מהלכות חובל ומזק דין י"א. כעב הרב המגיד, מימרה דרבה דפטור [שם דף ל"ח ע"א] משום דלית ליה דינא דגרמי, אבל המפרשים כתבו דלדקן חייב נבולה, וכן דעת ר"ם ומהלכות [ב"ק ל"ה ע"א מדפי הר"ף] ויטר הפוסקים ז"ל. ב"י. פירוש, אפילו למיס לוליס וקא חו ליה באופן שאינה אטודה ממש אלף גורס להפסידו אותו שכן לזודע לשוט מוך המיס ולמישקליה, דאילו אינו יכול להוליאו על ידי שכן הנזכר גם רבה מחיים.

פתחי תשובה

פטור בו. ועיין בחשוכת חות יאיר סימן (מ"ד) [מ"ה], כמעשה בראובן שהיה חייב לשמעון אלף ר"ט בכתב ידו עם נאמנות, ובשנת תמי"ט שפשוטו חיל מלך צרפת באשכנז והחריבו כפרים ושללו הבחו יינות ותבואות, מילא ראובן ספינה ביינות שלו וביקש להבריחם למרחוק שלא תגיע שם יד השונא, ונודע לשמעון ועיקל הספינה על ידי השרדה עד שיפרע לו ראובן או שיעמיד לו ערב מספיק, ועי"י כך נתעכבה הספינה, ובתוך כך בא גורד הצרפתים ושרפו העיר ושללו אשר מצאו וגם ספינה הנזכרת, ויהי כאשר תבע אחר כך שמעון את חובו השיב ראובן כי גרם לו היזק, שלולא שיעיקל ספינתו היה מבריחה ל"האללאגר" ושם היה מוכר יינו כעד אלף ר"ט כסף חובו. וכתב דגראה שאין טענת ראובן כלום, כי אין לחייב את שמעון מצד דינא דגרמי, דכבר הכריע הש"ך ברש סימן שפ"ו דינא דגרמי הוא רק קנס מדרבנן, ובשוגג שלא נתכוון להזיק פטור, והרי כאן מה שעשה שמעון לא במזיד עשה רק להציל חובו בו, ובפרט דבנידון דידן לא הו' רק ספק גורם ולא ברי היזק ולכוי"ע פטור בו. וגם אין לומר בראובן לחייבו דמאחר שהוא שעת חירום חיל מה שיעיקל כמזיק בדיים, ודמי לכופף קמתו של חבירו לפני הדליקה במקום דמטי ברוח מצויה דחייב בש"ס פרק הכונס [ב"ק נ"ו ע"א] [ובשו"ע סימן תי"ח סעיף י"א], דזה אינו, דנידון דידן דואי לא דמי רק לרוח שאינה מצויה, דלא פסיקא מילתא שימהר ויחיש הגרוד לבוא בו. ואין לומר דהרי בכופף קמתו של חבירו גם ברוח שאינה מצויה חייב עכ"פ בדיני שמים, ואם כן הכא דראובן הניזק חייב לשמעון ח"ל כחפס, זה אינו, חדא, דכבר כתב רש"ל [ב"ש"ס ב"ק] בפרק הכונס [ס"ו ר"ן] דלא מהני תפיסה בכל החייבים בדיני שמים, הביאו הש"ך ריש סימן כ"ה [וסקי"ב], [ווש"כ"ב הרב"ש סימן שצ"ב [עין בש"ך סימן ע"ה ס"ק כ"ו]], ועוד, דאין ודאי אף בדיני שמים פטור, דדוקא בשאין לו שום שייכות בדבר הש"ך לחבירו, משא"כ זה שכיון להצלת חובו, אינו מחויב להמנע מחשש היזק חבירו הבלתי רגיל בו, ע"ש עוד סברות כזה: ג. שלא הגבירו. עיין באר היטב [וסקי"ג], עד ואין דבריו נ"ל בו. ועיין בחשוכת בית אפרים חלק חו"מ סימן ל"ה מ"ש כזה:

באר היטב

מרא סוף סי' מ"ו דל די דגרמי פטרנן באונם, ומשמע חסם דסי"ה שרף שטרות נאונם פטור, אבל הרמב"ן מיני דגרמי ש"ל לא כ"כ, אך דהוא חיל לעיטמו דע"ל דדיי דגרמי דאורייתא הן, אבל לפי מה שכתבתי דאין אלף קנסא דרמנן, פשיטא דפטור באונם, וכמ"ס בסמן שפ"ה דכיון דקנסא הוא פטור באונם, וכן אם היה שוגג נמי פטור מנו מעמא כ"י. ש"ך [וסקי"ה]: ג. שלא הגבירו. דלילו הגבירו מיגול גוליה והשנה נטי מעבד. ש"ס. וכעב מהרש"ל פ"ט ד"ק סי' ט"ו ח"ל, נ"ל אף היכא דשקליה לרץ למעבד השנה, מ"מ יא' נמה שמשלם לו שכן גב' אמורה ואינו נרץ להיעפל ב' יומר, וכן משמע מדברי החוספות גבי יש שנה סמוך ע"ג זמר, עכ"ל. ואין דבריו נראין לי, דכיון דנטי למעבד השנה אינו יולא עד שמתירו למקום שנטלה. ומ"ש וכן משמע מדברי החוס' שם ריש דף ק"ה ו"ה הא. ולפע"ד לא משמע משם מיד, דהחוספות לא מיירי חסם מזה אי קפיד כהני משום דהחס מנח האמר קמיה, אבל אי קפיד קפיד, כן נ"ל: ה) חוזר ומחלו בו בסימן פ"ו. ע"ש סעיף ל"ב [ש"ך סקי"ט]. ועיין מה שכתבתי שם ס"ק ע"ו:

חשן משפט שפתי הלכות נזיקין

לכללן כל מקום ששנה רש"ג במשמתי הלכה כמומו ושם ל"ח ע"א, וזו משנה פרק השולח ושם מ' ע"ב, וכל שכן שהדבר הכרחי כאן לפסוק הלכה כמומו, דהא עומא דדיה משום דמ"ל דמזיק שעטרו של חבירו חייב, ואזן דק"ל כדניא דגרמי כל שכן במזיק זה שהוא חייב דהוא אל"ס, כדמוכח בהדיא בפרק המניח את הכד

השורף י"ב שטר חוב של חבירו

[ב"ק ל"ג ע"ב] גבי שטרו בשרו מותר, עכ"ל. ואזי אומר שאין דבריו

מוכרחים, וכונן הראב"ד היא שהיו לפניו אותן נוסחאות הר"ף שלא היה כחוב בהן הלכה כרש"ג וא"כ ממילא הלכה כרבנן, וכמ"ש הר"ף החס להדיא לעיל מיניה במתני' [גיטין ל"ז ע"ב] דעבד שנטשה ופדלו כו' דפליגי רש"ג ורבנן, וכנס הר"ף שם [כ' ע"ב מדפי הר"ף] וסוין לגאון דקא פסק הלכתא כרבנן דק"ל יחד ורביס הלכה כרבנן, וא"כ משמע דה"ה הכול. [ואע"ג דכתב הרשב"א והרא"ש פרק השולח ורש"א שם ל"ח ע"א דיה ולעין, ורא"ש סי' כ"א] בשם הראב"ד, מוכחב הר"ף וסוין לגאון כו', משמע דלא ס"ל כהגאון, מ"מ הא מסיק הרשב"א החס דס"ל כהגאון, וא"כ דעת הראב"ד שהגות כאן כן. ועוד, דבשלמא לעיל י"ל מוכחב וסוין לגאון לא סבר הכי, משא"כ גבי מוזיק שעטרו, ודוק. ויהא דהא כנס הר"ף פרק גט פשוט [ב"ב פ"א ע"א מדפי הר"ף] דהך כלל דלאמר רבה בר חנה משמיה דר' יוחנן כל מקום ששנה רש"ג במשמתי הלכה כמומו לימא עד דליכא טעמא, וכ"כ הרשב"א במידושו פרק מי שאלמו [גיטין ע"ו ע"א ד"ה ולעין פסק] והר"ן שם [ל"ז ע"א מדפי הר"ף] בשם הר"ף פרק גט פשוט, ונראה שטעמו משום דלמרינן בטוף פרק המדיר [ובתובתין דף ע"ו ע"א] דלמוראלי וניהו זהא אליבא דר' יוחנן. ומ"ש הרב המגיד וכל שכן שהדבר הכרחי כאן לפסוק הלכה כמומו כו' דמוכח בהדיא פרק המניח כו', לפע"ד לא מוכח מהחם מדי לפי מ"ש הראב"ד דלא דמי לשורף שטר חבירו דהחם בהצגיה קעבד כו', הכי נראה שהראב"ד עלמו הרגיש בהך דהמניח את הכד וכנס דשורף שטר שא"י והא דפרך החס [ב"ק ל"ג ע"ב] הא נמי רבה אמרה דלאמר רבה השורף שטר של חבירו פטור, פריך מכאן כל שכן, כיון דלפילו בהצגיה פטור כל שכן בהדיה, ומשני מהו דחימא החס יירא בעלמא קלאי מיניה כו', א"כ נהי דמזיק שעטרו אל"ס טפי לפי המסקנא, היינו כמו דדיינין דינא דגרמי בשורף שטר של חבירו שחייב ה"ה באחר שהזיק שעטרו של חבירו, אלא כגוה עלמו שהזיק שעטרו לא שמענו, וא"כ י"ל לומר דהלכה כרבנן דפליגי ארש"ג גבי לוח עלמו שהזיק בהדיה קא עבד. ובהכי יוחא הא דקאמר רב הונא גר' ישיע סתמא זמא אומרם המזיק שעטרו של חבירו פטור ופרך עליה הא רבה אמרה כו', ואם אימא אמאי פריך מרבה דהוא אמורה, ה"ל למימר לימא כמאלי כרבנן ולא כר' מאיר דלאין דינא דגרמי, אלא משמע דלף מאן דלאין דינא דגרמי פטור החס כיון בהדיה קעבד. כן נ"ל. מיהו דעת הרא"ש פרק המניח [ב"ק פ"ג סי' י"ד] ופרק השולח [גיטין פ"ד סי' ל"ג] כהרשב"א, וכן דעת הרמב"ן והר"ן פרק השולח [רמב"ן שם פ"א ע"א ד"ה הא, ור"ן כ"כ ע"א מדפי הר"ף] ושאר

נ"ה פטורין ה"ב] דהיכא דנפקדה הקרקע ואזי אפשר למלאות התפירות והצביעה היא על הממון חייב שטעה דלאוריחא, היינו דוקא החס דקרקע איתפטה מכא שישנה קרקע ואינה מעלטלים, א"כ מה שהיא ענינה גרע כושה, וכיון דאישתמי ואינה בעין אישתמי דינה, אלא הכא דשטרות איתפטו כיון דמתחילתן אין עיקרן ממון, ובה לא אישתמו, ודוק היטב ומכל שכן לפי מה

שהעלימי לעיל ס"ק א' דינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן דאין למייב שטעה דלאוריחא זהא [וכ"כ מהרש"ל [ב"ש"ש ב"ק] פרק הכונס סי' ל' ס"י"א] ולי"א] דלמאן דלאמר דהוי דרבנן לא שייך שטעה דלאוריחא כלל, ודלא כהצגיה"ת והגמשים אחריו. כן נ"ל*: [א] השורף כו'. כנס הרמב"ן בדמי דגרמי שלו דף ק"א ע"ב [סוד"ה אשתאח] דהוא דיון נמי שגול חמך ועבר עליו הפסא שהיה יכול להחירו להגזול ולומר לו נמי שלך לפניך, ופא אחר ושרפו, חייב לשלם לגולן מדינא דגרמי, שהרי גרם להפסיד ממון מרסו. ומהרש"ל [ב"ש"ש ב"ק] פרק הגזול קמא סי' י"ט כנס עליו, ולא ידעמי על מי קמך שחולק על הקוגיא [פרק הגזול קמא דף ג"ס ע"ב] שאלמר [רבה] השורף חמך פאט למסולקם ר' שמעון ורבנן כו', ומאמר דהלכה כרבנן א"כ משמע להדיא דפטור כו', עכ"ל ולא קשה מדי, דהרמב"ן סברא ליה כמירוח היש מפרשים שהביאו המוספות פרק מרובה [ב"ק] דף ע"א סוף ע"ב ור"ה וסב"ן ופרק אלו נערום [בבבב] דף ל"ד סוף ע"א ד"ה סבר לה כר' שמעון, דחידווא קמא של המוספות ודאי לא מסתבר כלל וכמ"ש לעיל ס"ק א', דמה לי שזה לכל העולם או שזה לו סוף סוף גרם לו הדין, וכן מאלתי גרע"א פרק אלו נערום ושם ד"ה וסב"ן שהכריע כמירוח היש מפרשים הג"ל וכנס שהוא הנכון, ע"ש, וא"כ הרמב"ן פסק כקוגיא דמרובה ודפרק אלו נערום דהוא סוגיא דקמס ש"ס, ולא כדברי רבה שאלמר השורף כו' זאנו למתולקם כו'. ודוק בדברי הרמב"ן דינא דגרמי שלו דף ק"א סוף ע"ב [שם] ומתנא כדברי, שהביא שם הש"ס דפרק מרובה ודפרק אלו נערום הג"ל ולמר ממנה דלא מיתליא חדא בצבחה, ע"ש, כ' מהרש"ל שם לא הביא דברי הרמב"ן אלו רק קינר דבריו, ונראה שלא דקדק בדבריו, ע"ש ודוק. ומ"מ לפי מה שהעלימי לעיל ס"ק א' דינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן, הכא פטור דלא שכיח, וכמ"ש בס"ק א' ע"ש: [ב] שטר חוב כו'. וכן העושה עבדו אפוחיקי וסור ושטריו, חייב המשמר לבעל הפזו שהרי הפקיע שעטרו וגרם לאבד ממונו, עכ"ל רמב"ם פ"ו מחובל [וה"א]. והראב"ד השיג עליו, וכנס הרב הנגיד שם ח"ל, כנס עליו הר"א, אמר אציהם, הרב אינו פוסק כן, דרש"ג הוא דליח ליה הכי ורבנן פליגי עליה [גיטין פ"א ע"א] וק"ל כרבנן, ולא דמי לשורף שטר חבירו, דהפסד בהצגיה קא עבד מעשה, אלא הכא אמר דבנפשי קא עבדנא. ואיני יודע אם נמכוין הר"א ו"ל באמרו הרב לרב אלפס ו"ל כדרכו בשאר המקומות ואם לא, לפי שלא נמלא דבר שהלכות הרב ו"ל ונקלחן נמלא כרש"ג [כ"ה לעיני כ"ב ע"א מדפי הר"ף], וכיון שכן הדרינן

סוד"ה אשתאח

באר היטב

סעיף ב' ה. השורף. ו"ל הש"ך [סק"י] כנס בעל המרומה שטר כ"ט, אם בעל השטר אומר מנה היה ש השורף אומר לא לי אלא נ', ישבע כיון מודה מקלמ, ואזי ארזי ענקלמ ועל השאר טפן איני יודע, מתוך שאטט יול לישבע משלם, פכ"ל ומכילא כ"י נס הד"מ והר"ם פתסם, וכ"כ העיר שושן. ודן זה ל"ע דהא ק"ל פליגין פ"ו ספיף ל"ט ור"ם סימן ל"ה דאין נשבעין על השטרות לא שפעה אומרים ולא שפעה מודה מקלמ, והוא מהמשה פרק שטעם הידינים, ובמשה היה אפשר לדחוק הייט הפוקסיס שנתם סתמא אין נשבעין שטעם שטרם עקלמ, משמע אף שנתם נערינו אין אחר הוא, וס"ל הלכה כר"ש, וא"כ לדין דלא קר"ל כר"ש ליתנהו לדברי נב"ה"ם כו', ע"ש שהאר"ק לרובים כן ברט"ה מש"ם וסופקיס דלא כהצגיה"ת והגמשים אחריו מה. וכנס עוד [בסק"י] בשם הרמב"ן דהיה מני שגול חמך ועבר עליו הפסא שהיה יכול לומר הרי שלך לפניך, ופא אחר ושרפו, חייב לשלם לגולן, שהרי גרם לו להפסיד ממון מרסו. ומהרש"ל פרק הגזול קמא סי' י"ט כנס עליו ח"ל, ולא ידעמי על מי קמך שחולק על הקוגיא דרב"ן דף ג"ס ע"ב שאלמר השורף חמך פאט למתולקם ר"ש ורבנן כו', ומאמר דהלכה כרבנן א"כ משמע להדיא דפטור כו', עכ"ל. ולא קשה מדי, דהרמב"ן סברא ליה כמירוח היש מפרשים שהביאו המוספות פרק מרובה סוף דף ע"א ופרק אלו נערום דף ל"ד סוף ע"א ד"ה סבר לה כרש"ג כו', וא"כ פסק הרמב"ן כהחם סוגיא זו ולא כדברי רבה דלאמר השורף כו' פאט למתולקם כו', ע"מ"ת נראה שכתבנו דדינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן, הכא פטור דלא שכיח, עכ"ל: ו. שטר חוב. שייך בס"ך [סק"י] שהאר"ק צבאוור דברי הרמב"ם ו"ל דמי העושה עבדו אפוחיקי וסור ושטריו כו' ופסק [ג] דמזיק ומחו ו"ל, העולה מזה דקרקעו ועבדו ושטרות אין גולין והרי כן כלילי היו בנשות העולם, לפיכך אם אחר שגולן נטרפו מעלמן כנס הגולן פטור, ואם שטרן הגולן אינו חייב אלא משום דינא דגרמי משום קנס אמנים, עכ"ל:

פתחי תשובה

סעיף ב' ה. השורף שט"ח של חבירו. עיין בחושבנה נודע ביהודה וקמא. חירמן סימן ל"ז שכתב דזה ודאי דאפילו שט"ח שנכתב לך ולכל מי שמוציאו שאז אי"צ כחיבה רק מסירה לחדר, ומי שהוא בידו גובה בו כמבואר בסיומן ס"ו סעיף א' בהג"ה, אפ"ה השורפו אינו חייב רק מדינא דגרמי, ע"ש:

למאן דלא דאין דינא דגרמי, או שאטט גורם הדין כמה שאטט מחזיר כו', אלא למאן כל המוטב יול להולא מוח אין נשבעין, והכי מוכח להדיא בתוס' שטעמו סוף דף ל"ז ע"ש. והעיקר נ"ל דבעל המרומה כ"ל דינא דגרמי ודב הגורם לממון כממון דמי הכל אחר הוא, וס"ל הלכה כר"ש, וא"כ לדין דלא קר"ל כר"ש ליתנהו לדברי נב"ה"ם כו', ע"ש שהאר"ק לרובים כן ברט"ה מש"ם וסופקיס דלא כהצגיה"ת והגמשים אחריו מה. וכנס עוד [בסק"י] בשם הרמב"ן דהיה מני שגול חמך ועבר עליו הפסא שהיה יכול לומר הרי שלך לפניך, ופא אחר ושרפו, חייב לשלם לגולן, שהרי גרם לו להפסיד ממון מרסו. ומהרש"ל פרק הגזול קמא סי' י"ט כנס עליו ח"ל, ולא ידעמי על מי קמך שחולק על הקוגיא דרב"ן דף ג"ס ע"ב שאלמר השורף חמך פאט למתולקם ר"ש ורבנן כו', ומאמר דהלכה כרבנן א"כ משמע להדיא דפטור כו', עכ"ל. ולא קשה מדי, דהרמב"ן סברא ליה כמירוח היש מפרשים שהביאו המוספות פרק מרובה סוף דף ע"א ופרק אלו נערום דף ל"ד סוף ע"א ד"ה סבר לה כרש"ג כו', וא"כ פסק הרמב"ן כהחם סוגיא זו ולא כדברי רבה דלאמר השורף כו' פאט למתולקם כו', ע"מ"ת נראה שכתבנו דדינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן, הכא פטור דלא שכיח, עכ"ל: ו. שטר חוב. שייך בס"ך [סק"י] שהאר"ק צבאוור דברי הרמב"ם ו"ל דמי העושה עבדו אפוחיקי וסור ושטריו כו' ופסק [ג] דמזיק ומחו ו"ל, העולה מזה דקרקעו ועבדו ושטרות אין גולין והרי כן כלילי היו בנשות העולם, לפיכך אם אחר שגולן נטרפו מעלמן כנס הגולן פטור, ואם שטרן הגולן אינו חייב אלא משום דינא דגרמי משום קנס אמנים, עכ"ל:

חידושי רעק"א

ש"ך ס"ק י' ד"ה ומכל שכן. לא שייך שכתב דאוריחא, כ"כ עיין לעיל סימן ל"א בס"ך ס"ק י"ז:

גליון מהרש"א

שם ד"ה ומכל שכן וכו'. דאין לחייב שבעה דאוריחא באז. עיין סימן ל"א [ו"ד] סק"י. עיין סימן פ"ו סק"י במשע על סתמו מביאו לטענה דאוריחא, אף דהוא מרבנן. ש"ך סק"ב. אבל ובה אמר בדנפשי קא עבדנא. עיין בגליון ספיף ג' הא"ה על סימן [ו"ד] פ"ו:

[ג] ס"א] מוקין. עיין קלמט סימן ק"י סק"ב. שם. ד"ה מיהו דעת הרא"ש. עיין ספיף סימן ק"ו סק"ט"ו.

פוסקים, וכן פסק מהרש"ל [ביש"ש כ"ק] פרק המניח סי' כ"ח, וכ"כ הטור והמהנדס לעיל סימן קי"ז סעיף ו', וכ"כ רבינו ירוחם [נתיב ל"א סוף ה"ב] ומביאו ב"י וד"מ סימן זה [סעיף ב.], וכמו עוד בב"י וד"מ לשון רבינו ירוחם שכתב [שם] ח"ל, וכמו הר"מ שאם היה אפוחיק ומחל לו המלוה, בעל הקרקע חוצעו. ולשון זה נמוגנס, אבל כשעמין ברבינו ירוחם עלמו תראה שלשנו נכון,

ה"חייב לשלם

שמחמלה כמד בשם הר"מ שבעל הקרקע חוצעו, ואח"כ כמד בשם הר"ש ואפילו מחל לו המלוה בעל הקרקע חוצעו, ור"ל אפילו מחל המלוה למזיק, בעל הקרקע חוצעו למזיק, וע"ש. ועוד כתב ב"י וד"מ שם בשם רבינו ירוחם, ואם היה אפוחיק מפורש אין הבע"ח גוטה מהמזיק כמו שאינו גוטה משאר נכסי הלוה, עכ"ל. וזוהי אף העמיקו דברים אלו בתוס' והלא דברים אלו חמוהים, אדרבה כשהוא אפוחיק מפורש הוא גוטה הבע"ח מהמזיק, אבל באפוחיקי קחם מני המזיק לומר לבע"ח מה עשימי כך הלא תגבה משאר נכסים, ומאי דמיון הוא זה שכתב כמו שאינו גוטה משאר נכסי הלוה, אדרבה כיון שאינו גוטה משאר נכסי הלוה, הבע"ח גוטה מהמזיק כיון שהזיק שעמדו וכדק"ל המזיק שעמדו של חברו חייב וכן התוס' פרק השולח דף מ"א ע"א ור"ה במזיק וכן הר"ן שם [וכ"כ ג"א סו"ט ה"ר"ן] והרמב"ם פ"ח מהלכות מלוה [וה"ח] והרב המגיד שם ופ"ו מהלכות חובל [וה"א] והטור סימן קי"ז [סעיף ו'] ושאר פוסקים פירשו להדיח הך דרשב"ג דמזיק שעמדו של חברו חייב היינו באפוחיקי מפורש. ואע"ג דהתוס' והפוסקים מיידי כשהזיק הלוה עלמו, מ"מ פשיטא דעד דינא איה ליה לעמין שיהא חייב משום מזיק, וכן משמע להדיח במדועי הרשב"א פרק השולח [שם] ד"ה במאי, ואדרבה כשהזיק אחר גרע טפי וכמו שכתבתי לעיל לדעת הרשב"א בהשגות. וגם מדברי רבינו ירוחם עלמו שם נחמדי ל"א סוף מ"ב נראה להדיח כמו שכתבתי דלאפוחיקי מפורש חייב המזיק, ח"ל שם, המזיק שעמדו של חברו כגון שפטר בזה המועד למחירו טורח חייב דק"ל כחמן דדאין דינא דגרמי. וכמו רבינו מאיר דאם עשה שדהו אפוחיקי מפורש ובה אחר וחסר זה טורח, לא מני למימר לבעל הקרקע לאו בעל דברים דדי אה כי לא נחתיבתי אלא למלוה, כי גם נחתיב לבעל הקרקע ומשפטי דינא טהדי בעל הקרקע. וכמו הר"ש, ואפילו מחל לו המלוה בעל הקרקע חוצעו. כמד מורי הרב ר' אברהם שאם אמר ליה צפירוס לא יחא לך פרעון אלא מזה ונא אחר וחסר זה טורח, דאין בעל חוב גוטה מן המזיק, כי כמו שאינו גוטה משאר נכסי לווה כך לא יגבה ממזיק, עכ"ל. הרי שמחמלה כמד להדיח דלאפוחיקי מפורש חייב לשלם למלוה. לכך נ"ל שסוף דבריו מ"ש בשם מורי ה"ר אברהם הם מוטעים קצת, וארץ להגיה בה"ל, כמד מורי ה"ר אברהם שאם אמר ליה צפירוס לא יחא לך פרעון אלא מזה ונא וחסר בזה אחר טורח דאין צפירוס גוטה מן המזיק כו', וזה דין אמת ופשוט. אבל מדברי ב"י וד"מ נראה שלא השיגו בזה, ומשמע להדיח מדבריהם שהדברים הם כהו"פ, והוא תמוה. ודע דאחר שהזיק שעמדו לאו משום מזיק שעמדו לחוד חייב אלא חייב נמי מדרי נתן [ב"ק מ' ע"ב ועוד], וכ"כ המרדכי פרק המניח [שם] סי' ל"א ל"ב] שאמר רבינו מאיר למורו הר"י מיעא דהתם מיידי שהבעלים בעלמם עשו לו ההזיק, דאל"כ בלא"ה חייב מדרי נתן, שהרי החופר בקרקע טורח מן הדין חייב לפרוע לבעל הקרקע דהפסידו, ומיון דמיידי לו יחתיב לבעל חוב מדרי נתן, ועיין לעיל סימן פ"ו [סוף פ"א]:

בדיח גולן הוא חייב, כל שכן הכא, וא"כ ישבע הגול כמה הוא כמו ביה דהא עשו תקנת גולן. ודוקא בשטר ששוה הייר פרוטה לזר ע"פ הגלוהים דהו טדלי גולן, אבל לא [ל"א] הו דהו גולן, ודלמא ליכא כאן דמי גזילה ואין כאן תקנה לגולן, עכ"ל. ואין דבריו נכונים צעירי, דרבה סתמא קאמר ומשמע אפילו שקליה בדיח ואגבטיה ושרפיה פטור. ועוד, דהא מעיקרא קאמר רבה [שם] גבי זורק מטבע לים הגדול, והני מילי דלדידי אדויי אבל שקליה בדיח מגול גזילה וצעיין השבע מעליה, ובחר הכי קאמר בסתמא השורף שטר של חברו פטור מאי טעמא דאמר ליה יירא בעלמא קלא מינך, משמע דשורף שטר של חברו אפילו שקליה בדיח פטור. וגם נראה דאשחמטיטיה למהרש"ל כולא סוגיא דפרק הגול במרא [ב"ק] סוף דף קי"ז [דממעטיין החס קרקעות ועבדים ושטרות מרא דאין גזילין, וע"כ גול קרקע ושטפה נהר או נשרפה פטור, ואיחא החס דלפילו ר' אליעזר דפליג בקרקעות מודה בשטרות, והכי איחא נמי להדיח בש"ס פרק שבעה הפקדון [שבועות] סוף דף ל"ו], ומובה החס להדיח דכיון דאימעטו מגזילה ח"כ אפילו שטפה נהר או נשרפו אחר שגולן פטור מטעם דברשותא דמרא קמא קיימי. ואף דאיחא החס ליטנא דהרי שגך לפיך, פירושו צרופך הוא, וכ"כ הר"ש פרק הגול במרא [נ"י כ"ח] ח"ל, שטפה נהר אומר לו הרי שגך לפיך, כלומר תקנה במקום שהיא כאלו לא גזילה, דקרקע אינה גזילה ונרשות בעליה נשטפה, עכ"ל. וכ"כ הרמב"ם ריש פ"ט מהלכות גזילה, הגול קרקע ונשחמה מאליה כגון ששטפה נהר או נשרפה באש שירדה מן השמים אומר לו הרי שגך לפיך, שהקרקע בזוקת בעליה קיימת ואין אחריות הפסדה עליו כו', משא"כ במטלטלים כמו שביארנו, עכ"ל. ואם כן ה"ה שטרות, דממד קרא אימעטו, ואדרבה כל שכן שטרות, דהא אפילו ר' אליעזר דדריש רעיי ומיעוטי ולא ממעט קרקע ממעט שטרות [וכן משמע להדיח מדברי הרמב"ם סוף פ"ח מהלכות גזילה דקרקעות ועבדים ושטרות מד דינא איה ליה נהא וכמ"ש לקמן]. והכי מוכח דהו דקרא ממעט אפילו נשרפו, דהו כשהן בעין לא נרץ קרא למעוטי שטרות, דהא אפילו מטלטלים כגון בתמן ועבר עליו הפסד אומר לו הרי שגך לפיך, וכדאיחא בהגול קמא [דף ל"ח ע"ב] אחר רבה דכו"ע אמריין באיורי הגאה הרי שגך לפיך דאם לא כן יפלטו בתמן בעסק כו', אלא דהו הא דממעט קרקעות ועבדים ושטרות היינו דמחמלה אין גזילין כלל והרי הן כאלו לא גזילין כלל, וכל היכא דאיטבו צרופתא דמרא קמא אימנאו. והכי איחא להדיח בש"ס פרק הגול קמא [ריש דף ל"ז] דטעמא דבקרקעות ועבדים אומר לו הרי שגך לפיך משום דברשותיה דמאריה קאי, דפרך החס אהא דאמר רב הטורף בעדו של חברו ועשה בו מלאכה פטור, וחי עבדא כמקרקעי דמי אמאי פטור צרופתיה דמריה קאי, ומשני כהא במאי שפקיין שלא בשעת מלאכה, כדאמר רב הונא הדר נטלר חברו שלא מדעתו אף נרץ להעלות לו שכר. ואף הרשב"א בהשגות ריש פ"ט מהלכות גזילה דפליג בעבדים, משמע להדיח מדבריו דממנא שטרות, דהא משמע מדבריו דלא פליג בעבדים אלא משום דמזיין בקרא דנקיין ביאוש דכסוי [בבב"ב כ"א א'] ורש במוטו שרי, אלמא לאו בקרקע דמי, הלכך כשמת העבד או נשרף משלם את דמיו, דכשמת לגולן מת. עכ"ל. משמע להדיח הא בשטרות דליכא קרא דנקיין ביאוש דמי לקרקע, וגם בעבדים גופייהו נ"ל עיקר דמין בקרקע וכמו שכתבתי לעיל סימן שס"ג [סוף פ"א]. והכי מוכח נמי להדיח מדברי התוס' פרק שבעה הפקדון [שבועות] סוף דף ל"ו [ו"ה מ"ט], שכתב דלמאי דמסיק דלא פליגי לעמין שבעה רק לעמין השבע כשנשחמו, קשיא מה שייך למעוטי שטרות הא אפילו שרפן פטור לרבה דלא דאין דינא דגרמי, וארץ לומר דסבר כר' מאיר דדאין דיני דגרמי, אי נמי כי פטריין היינו כי קליניהו באשרייהו אבל נעולן ושרפן חייב, עכ"ל. כונתם לומר אבל נעולן ושרפן חייב אי לאו

מ"ס. זכ"ה ב"ש"ס

פ"ב ח"ה

סוף פ"א

גליון מחרש"א

שם ב"ה תוד חבו. וזוהי אף העמיק דבייש אלו בשח. ו"ל הכ"י, וכמו רבינו מאיר שאם היסח אפוחיק ומחל לו המלוה, בעל הקרקע חוצעו, ואם היה אפוחיקי מפורש, אין בע"ח גוטה מהמזיק כמו שאינו גוטה משאר נכסי הלוה, עכ"ל. וזוהי אף העמיקו דברים אלו בתוס' והלא דברים אלו חמוהים, אדרבה כשהוא אפוחיק מפורש הוא גוטה הבע"ח מהמזיק, אבל באפוחיקי קחם מני המזיק לומר לבע"ח מה עשימי כך הלא תגבה משאר נכסים, ומאי דמיון הוא זה שכתב כמו שאינו גוטה משאר נכסי הלוה, אדרבה כיון שאינו גוטה משאר נכסי הלוה, הבע"ח גוטה מהמזיק כיון שהזיק שעמדו וכדק"ל המזיק שעמדו של חברו חייב וכן התוס' פרק השולח דף מ"א ע"א ור"ה במזיק וכן הר"ן שם [וכ"כ ג"א סו"ט ה"ר"ן] והרמב"ם פ"ח מהלכות מלוה [וה"ח] והרב המגיד שם ופ"ו מהלכות חובל [וה"א] והטור סימן קי"ז [סעיף ו'] ושאר פוסקים פירשו להדיח הך דרשב"ג דמזיק שעמדו של חברו חייב היינו באפוחיקי מפורש. ואע"ג דהתוס' והפוסקים מיידי כשהזיק הלוה עלמו, מ"מ פשיטא דעד דינא איה ליה לעמין שיהא חייב משום מזיק, וכן משמע להדיח במדועי הרשב"א פרק השולח [שם] ד"ה במאי, ואדרבה כשהזיק אחר גרע טפי וכמו שכתבתי לעיל לדעת הרשב"א בהשגות. וגם מדברי רבינו ירוחם עלמו שם נחמדי ל"א סוף מ"ב נראה להדיח כמו שכתבתי דלאפוחיקי מפורש חייב המזיק, ח"ל שם, המזיק שעמדו של חברו כגון שפטר בזה המועד למחירו טורח חייב דק"ל כחמן דדאין דינא דגרמי. וכמו רבינו מאיר דאם עשה שדהו אפוחיקי מפורש ובה אחר וחסר זה טורח, לא מני למימר לבעל הקרקע לאו בעל דברים דדי אה כי לא נחתיבתי אלא למלוה, כי גם נחתיב לבעל הקרקע ומשפטי דינא טהדי בעל הקרקע. וכמו הר"ש, ואפילו מחל לו המלוה בעל הקרקע חוצעו. כמד מורי הרב ר' אברהם שאם אמר ליה צפירוס לא יחא לך פרעון אלא מזה ונא אחר וחסר זה טורח, דאין בעל חוב גוטה מן המזיק, כי כמו שאינו גוטה משאר נכסי לווה כך לא יגבה ממזיק, עכ"ל. הרי שמחמלה כמד להדיח דלאפוחיקי מפורש חייב לשלם למלוה. לכך נ"ל שסוף דבריו מ"ש בשם מורי ה"ר אברהם הם מוטעים קצת, וארץ להגיה בה"ל, כמד מורי ה"ר אברהם שאם אמר ליה צפירוס לא יחא לך פרעון אלא מזה ונא וחסר בזה אחר טורח דאין צפירוס גוטה מן המזיק כו', וזה דין אמת ופשוט. אבל מדברי ב"י וד"מ נראה שלא השיגו בזה, ומשמע להדיח מדבריהם שהדברים הם כהו"פ, והוא תמוה. ודע דאחר שהזיק שעמדו לאו משום מזיק שעמדו לחוד חייב אלא חייב נמי מדרי נתן [ב"ק מ' ע"ב ועוד], וכ"כ המרדכי פרק המניח [שם] סי' ל"א ל"ב] שאמר רבינו מאיר למורו הר"י מיעא דהתם מיידי שהבעלים בעלמם עשו לו ההזיק, דאל"כ בלא"ה חייב מדרי נתן, שהרי החופר בקרקע טורח מן הדין חייב לפרוע לבעל הקרקע דהפסידו, ומיון דמיידי לו יחתיב לבעל חוב מדרי נתן, ועיין לעיל סימן פ"ו [סוף פ"א]:

סימן שטר ש"ק י"ג. אבל נטלו ושרפו חייב אי לאו קרא. נ"ב ז"ע דה"כ הו"ל

בע"ח גוטה מהמזיק כמו שאינו גוטה משאר נכסי הלוה, עכ"ל. וזוהי אף העמיקו דברים אלו בתוס' והלא דברים אלו חמוהים, אדרבה כשהוא אפוחיק מפורש הוא גוטה הבע"ח מהמזיק, אבל באפוחיקי קחם מני המזיק לומר לבע"ח מה עשימי כך הלא תגבה משאר נכסים, ומאי דמיון הוא זה שכתב כמו שאינו גוטה משאר נכסי הלוה, אדרבה כיון שאינו גוטה משאר נכסי הלוה, הבע"ח גוטה מהמזיק כיון שהזיק שעמדו וכדק"ל המזיק שעמדו של חברו חייב וכן התוס' פרק השולח דף מ"א ע"א ור"ה במזיק וכן הר"ן שם [וכ"כ ג"א סו"ט ה"ר"ן] והרמב"ם פ"ח מהלכות מלוה [וה"ח] והרב המגיד שם ופ"ו מהלכות חובל [וה"א] והטור סימן קי"ז [סעיף ו'] ושאר פוסקים פירשו להדיח הך דרשב"ג דמזיק שעמדו של חברו חייב היינו באפוחיקי מפורש. ואע"ג דהתוס' והפוסקים מיידי כשהזיק הלוה עלמו, מ"מ פשיטא דעד דינא איה ליה לעמין שיהא חייב משום מזיק, וכן משמע להדיח במדועי הרשב"א פרק השולח [שם] ד"ה במאי, ואדרבה כשהזיק אחר גרע טפי וכמו שכתבתי לעיל לדעת הרשב"א בהשגות. וגם מדברי רבינו ירוחם עלמו שם נחמדי ל"א סוף מ"ב נראה להדיח כמו שכתבתי דלאפוחיקי מפורש חייב המזיק, ח"ל שם, המזיק שעמדו של חברו כגון שפטר בזה המועד למחירו טורח חייב דק"ל כחמן דדאין דינא דגרמי. וכמו רבינו מאיר דאם עשה שדהו אפוחיקי מפורש ובה אחר וחסר זה טורח, לא מני למימר לבעל הקרקע לאו בעל דברים דדי אה כי לא נחתיבתי אלא למלוה, כי גם נחתיב לבעל הקרקע ומשפטי דינא טהדי בעל הקרקע. וכמו הר"ש, ואפילו מחל לו המלוה בעל הקרקע חוצעו. כמד מורי הרב ר' אברהם שאם אמר ליה צפירוס לא יחא לך פרעון אלא מזה ונא אחר וחסר זה טורח, דאין בעל חוב גוטה מן המזיק, כי כמו שאינו גוטה משאר נכסי לווה כך לא יגבה ממזיק, עכ"ל. הרי שמחמלה כמד להדיח דלאפוחיקי מפורש חייב לשלם למלוה. לכך נ"ל שסוף דבריו מ"ש בשם מורי ה"ר אברהם הם מוטעים קצת, וארץ להגיה בה"ל, כמד מורי ה"ר אברהם שאם אמר ליה צפירוס לא יחא לך פרעון אלא מזה ונא וחסר בזה אחר טורח דאין צפירוס גוטה מן המזיק כו', וזה דין אמת ופשוט. אבל מדברי ב"י וד"מ נראה שלא השיגו בזה, ומשמע להדיח מדבריהם שהדברים הם כהו"פ, והוא תמוה. ודע דאחר שהזיק שעמדו לאו משום מזיק שעמדו לחוד חייב אלא חייב נמי מדרי נתן [ב"ק מ' ע"ב ועוד], וכ"כ המרדכי פרק המניח [שם] סי' ל"א ל"ב] שאמר רבינו מאיר למורו הר"י מיעא דהתם מיידי שהבעלים בעלמם עשו לו ההזיק, דאל"כ בלא"ה חייב מדרי נתן, שהרי החופר בקרקע טורח מן הדין חייב לפרוע לבעל הקרקע דהפסידו, ומיון דמיידי לו יחתיב לבעל חוב מדרי נתן, ועיין לעיל סימן פ"ו [סוף פ"א]:

צב

שפתי ברוך

חשן משפט שפתי הלכות נזיקין

שפתי ברוך

קרא, להכי אחי קרא למעטינהו מגזילה, וא"כ אפילו נעלן וזרפן פטור למאן דלא דאך דינא דגרמי. ונפקקי מוס' סם [אח ביה] אחא נטל שטרות של חבירו דדו וזרפן לכו"ע סיב וי"ל שטפה נפשו דבני המוס'. ועוד י"ל להוכיח כן מדברי הרמב"ם סוף פ"ח מהלכות גזילה שכח ח"ל, העבדים ושטרות וקרקעות אין בהם תוספת טומא שנאמר ויקרא ה' כיא וכתש בעמיתו נפקדון, כל האומר בענין מטלטלין הוא, וגופן ממון, יאלו קרקעות ועבדים שהוקשו לקרקעות ואלו שטרות שאין גופן ממון, וכן אם היו גול גר שאין לו יורשים אין חחרים לכהנים, וכן הקרקע אינה נקיים לעולם לגולן אלא ברשות בעליה עומדת בו. ואלו מדקדק מדבריו שכח סוף קרקע לבד, דהא וכן קאמר אמ"ם דעבדים ושטרות דין בקרקע. ופדע, שהרי כתב ריש פרק ט' מיד אח"כ, משא"כ במטלטלים כמו שאמרנו. ואפילו למאי דגרים הראב"ד דבני הרמב"ם משא"כ בעבדים, מוכח מהראב"ד שם דשטרות דין בקרקע אף להרמב"ם. ועוד, שכבר הוכיח הרב המגיד שם שעיך הגירסא משא"כ במטלטלין. ועוד, דמנן לו לחלק בין קרקע לשטרות. וכן משמע עוד מדברי הרב המגיד סוף פרק ט' שכח, וכן הקרקע אינה נקיים לעולם לגולן ט"ו, כרענן דהגול ע"ס [ט"ו] הוא וי"ל הגול חמור, וכי"כ הבי"ם ברש סימן שע"א, והא סהם בפלוגתא דרבנן אימפטו נמי שטרות לכו"ע. ועוד, דאל"כ חקיקי מנ"ל להרמב"ם הא שכח וכן אם היו גול גר שאין לו יורשין אינן חחרים לכהנים, וגם הרב המגיד ייין שם וכן אם היו גול גר בו, ושקיל וטרי טה ולא כתב מאין הוציא הרמב"ם כן. וגם הסמ"ג [ועשו ע"ג] דף קל"ב ע"א כתב מדברי הרמב"ם, וכן אם היו אלה שלשה גול הגר שאין לו יורשים אין חחרים לכהנים, ולא כתב מקור לזה. וליכא למימר דגול הגר נמי ממעטינן ליה מכלל ופרט, דהא האי קרא דוכתש בעמיתו נפקדון כתיב סוף פרשת ויקרא והתם איסתא כלל ופרט וכלל וממעטינן ליה, וגול הגר איסתא נפרשת נשא [במדבר ה' ח'] ושם ליכא כלל ופרט וכלל בקרא כלל דמעטינהו. אלא דהיא פשיטא ליה להרמב"ם והרב המגיד וסמ"ג דכיון דאימעטו קרקעות ועבדים ושטרות נפרשת ויקרא דאינן גולין כלל, וכי נשרפו ברשותיה דמרא קמא נפרשו, אי"כ לא שייך כאן לומר שיהא סהן משום גול הגר לכהנים, דהא אין כאן גזילה כלל ובכל מקום שהן ברשות הגר הן. כן י"ל ברור. וא"כ מוכח להדיא דעת הרמב"ם והרב המגיד והסמ"ג דשטרות אין גולין כלל. הארכתי בה כי דין זה הוא חידוש גדול וברור הוא. העולה מזה, קרקעות ועבדים ושטרות אין גולין והרי כאלו הן ברשות הבעלים, לפיכך אם אחר שגולן נשרפו מעלמן בצית הגולן פטור, ולא שרפן הגולן אינו חייב אלא משום דינא דגרמי משום קנס חממי*:

סעודה י"ד
סעודה ט"ו
סעודה ט"ז
סעודה ט"ח

ואם שרפן הגולן אינו חייב אלא משום דינא דגרמי משום קנס חממי*:
[י"ד] כ"ד החוב בו. היינו ששמך כמה היה שזה למטר כלנעיל סימן ס"ו סעיף ל"ב, ואין סכרל לחלק בין חמול לזורף, וגם בתשובה הראש"ם כלל סע"ט סי' א' משמע להדיא דגם בזורף דינא הכי, ע"ש, וכי"כ בתשובה מהרש"ם [חרי"ם] סי' ל"ב ע"א. עיין בתשובה מהרש"ם [שם] סי' כהנא

ס"ח, ובתשובה מהר"ם אלשיך סי' נ"ד, ובתשובה מנחם עזריה סי' נ"ב ופ"ט, ובתשובה מהר"א ו' ששון סוף סי' ק"מ וק"ט. ועיין בתשובה מהר"י ו' לב ספר א' סוף סי' (קכ"ג) דף קנ"ח ע"ג) וק"ה*, שאינו נאמן השורף לומר פרעתי לו ההיזק למאן דלמיר דינא דגרמי דלורייתא, אלא דמצי למימר קיס לי כמאן דלמיר דרבנן וקס"ז. ולי נראה שנאמן לכו"ע. ודו"ק: [שם] וב"ב"ד שיוודה לו המזיק בו. ואם המזיק אינו יודע, כתב מהרש"ל [בש"ש ב"ק] פרק הגול קמא סי' י"ט דלא אמרינן שכנגדו נשבע ונטל, דגבי שורף שטרות של חבירו גרע ממסור, ולכו"ע לא עשו תקנה גזול בשורף כיון דליירא בעלמא קלא מיניה. ומשמע שם מדבריו שהוציא כן מן הראש"ם והגמון"י, ובאמת משמע לכאורה כן בהראש"ם פרק הגול קמא [סי' י"ג]. אבל לפע"ד לא נהירא לחלק בדברי דגרמי בין זה לזה, דנראה דכולו דינא דגרמי חד דינא אינן ליה, וכי קמיעינא לן בסוף פרק הכונס ושם ס"ב ע"א עשו תקנה גזול במסור או לא, בכולו דינא דגרמי מייעינא לן, והכי משמע מלישנא דש"ס שם דקאמר אליבא דמאן דלא דאך דינא דגרמי לא חייבי לן דמסורות נמי לא דיינינן, כי קמיעינא לן אליבא ד[מאן] דדאך דינא דגרמי בו. והא דקאמר בש"ס פרק הגול קמא ושם צ"ה ע"ב אי דליכא עדים מנא ידעינן ולא קאמר דמישחנע ושקיל, היינו משום דודאי רבה לא מיירי במילתא דמיעינא לש"ס. וגם מה"ש מהרש"ל שכ"כ הר"ן ור"ל הנמוקי יוסף ושם ל"ה ע"א מרבי הרי"ף, לפע"ד לא מוכח מהג"י מירי, דלא קאמר הג"י אלא דלא אמרינן נפשיטות דמישחנע ושקיל, אלא כמו דמיעינא לש"ס במסור ה"י מייעינא גבי שורף, אבל מירי ספקא לא נפקא, ע"ש בגמון יוסף. וגם בהראש"ם יש לדמוק דלא כתב כן אלא לקיד דש"ס דלא דיינינן דינא דגרמי, ע"ש, [ואף] [ואף] א"ס מ"ל דכונס הראש"ם כפשוטו וכדעת מהרש"ל, מ"מ לעמן דינא י"ל כמו שכתבתי. וכן מלמדי להדיא בתשובה מיימוני לספר נזיקין סי' ד' היכא תשובה רב האי גאון, משמע שם להדיא דשורף שטרות של חבירו ומסור חד דינא אינן ליה לענין תקנה גזול, וכמו דמיעינא לש"ס גבי מסור ה"י בשורף, וכבר נודע שאין לחלוק על הגאון א"ס לא בראיה ברורה, ומכ"ש כאן דפשיטא דש"ס משמע כהגאון וכמו שכתבתי. שוב מלמדי במדרכי פרק הכונס וב"ב סי' ס"ג וז"ל, תקנה גזול במסור דסקלא פתיקו, פירש ר"י לקולא, וכן האי גאון פסק [במשפטי שבוועה] בשער העשרים יחלוקו, אבל בתשובתו פסק כיון דאשו ומסור סלקא פתיקו המוציא מחבירו עליו הראיה, עכ"ל. ובספר גדולא מנדכי מתקן מינא דאשו, וגם מהר"ם מתיקאטין בגליון המדרכי [חידושי אנשי שם אות ז'] דמק מאלד בה, משום דקשיא ליה דהא דאשו פשוט בש"ס דעשו תקנה גזול. אבל לפע"ד ר"ל אשו בשורף שטר, והיא הך תשובה של רב האי גאון שהובאה בתשובה מיימוני הג"ל, וכי"כ להדיא ג"כ בתשובה מיימוני הג"ל דבספר ומשפטי שבוועה שטרן העשרים פסק רב האי גאון דחלוקו ובתשובתו הג"ל פורט, ע"ש. וי"ל לי מזה דגם במדרכי רמזה תשובה רב האי גאון המזכרת:

ביאור הגר"א

סעיף ב' ה. ובלבד בו ומיירו בו. [בב"ק המובא בבאה"ג אות ג']:

באר הטב

מהירא ששון סוף סי' ק"מ. ועיין בתשובה מהר"י ו' לב ספר א' סוף סי' (קכ"ג) [קכ"ג] שאינו נאמן השורף לומר פרעתי ההיזק למיר דינא דגרמי דלורייתא, אלא דיכול למיר קיס לי כמיר דרבנן. ולי נראה שנאמן לכו"ע. ע"ך [סקי"ד]:

גליון סהרש"א

נגליון ריש סימן ר"ב וד"ה אג"ש ע"ד"ו א"א ונחשו בזה. ש"ך סק"ד. היינו ששמיין כמה היה שיה לטבור. שותף שמכר פירות קודם זמן מכירתו, חייב לשלם ההפסד. סימן קע"ו סעיף י"ד [בנתיבות]. ועיין בגליון לעיל סימן (נ"ו) [נ"ה] סעיף א' בהג"ה. שם. דף קי"ח ע"ב. בדתם לטמטורס הוא עלה ע' דף א' ע"ב. שם בסופו. ולי נראה שנאמן לכו"ע. וז"מ הימא שיהיה פנאו שרף הסטר, דלדעת ק"ל לא אינו נאמן לטעון אס"כ פרעתי, דלא נרע כמו מילי היכ השטר עדיין כדו, ע"ש. ש"ך סק"ט. ובאמת משמע כן בברא"ש סוף הגזול קמא. טעם בגליון ריש סימן זה וד"ה דמאי דיה ודו"ה. שם. ולא קאמר דמישחנע ושקיל. עיין לעיל סק"ג. בשריע שם. ובלבד שיהיה לו המזיק ששטרן מקרים היה. עיין בגליון סימן ע"ט ש"ך סק"א.

אטרי ברוך

להסות' למר טהם עלו ונאך, דהא אי היה דין גזילה בערות היה הגולן מחויב אף באותו שנתקן מאלו. אמנם לפי פירוש רש"י בנתיב סנהדרין דף ע"ב ע"א ד"ה (ולא ה"ה) ונבד רע"ה, שכח מה"ל דלא נרע גולן משואל כי הא עמי כל הנאה של ומיחייב לבעליה, ע"כ, הרי שמה שמחייב הגולן באותה הנהא הוא מפני הנאה של לו מהגולן בערה פתח רשותו, יש למיר לטארה דהא לא שייך רק בעולה שאפשר להשתמש בה או להנפח אהא אחרת, אבל (בג"מ) [בש"מ] שכתב על שם הגולן המלוה ואין מליצות הנאה להגולן, וע"כ אף אם היה שייך דין גול בערות לא היה הגולן מחייב באותו ואם נאך השטר מאלו היה פטור, ולא נ"ך סק"ה למעט שטרות רק הח"ף בגולן ושטרות נגנבו שג"כ פטור משום דאין שם גזילה בערות. ובשטרות יזרר שכתבו למיר, דבשטרות דמישחנע ומייעינא וליכא חיוב גזולא, אף אם היה שם גזילה בערות לא היה חיוב אימנין. אמנם לכאורה לא משמע כן מדברי הסו"ט. נתיב סע"ט דף כ"ט ע"א ד"ה בדין הוא סי', יע"ש דאף בגול מנכרי חייב באחריות מיד בבעיה גזולה, והרי אף דלגבי נכרי ליכא חיוב שומרים מ"מ היה פשיטא ליה להסות' שביניה

מארת עינים

חשן משפט שמו הלכות נזיקין

שפתי כהן צה

ין והחזיר לראובן טעותיו. שם דגנר רכינו ירוחם (הטוב) בימים אחרים שם משמע לחפיו ח"ל שמעון להגוי להחזיר לראובן מעמיו לחפיה פטור מדינה: כי מעשה ארע שם גוי ועשה מקח עם ישראל ליקח ממנו כך וכך מדות וכן שרף כל מדה בכך וכך, ועמר המקח מימין כדין הפגרים שמכס כף אל קף, אח"כ הלך הגוי אל ישראל אחר הדך בשכונתו של ישראל הראשון וזרעה לעשות עמו ג"כ מקח, ולא גילה שכבר דיבר עם ישראל הראשון, והיתה כוננו שם יחיל לו ישראל השני המקח, שיקח ממנו וימח הראשון, וישראל הראשון הרגיש בדבר שלך הלך נביח ישראל השני, ושלל אל ישראל זה וביקש ממנו שלא ימכור לו יין שרף כי כבר עשה עמו מקח, ולא השיג ישראל השני על זה ועשה מקח עם הגוי ולקח הגוי מדיו היין שרף, ומכאן זה לא קנה הגוי מישראל הראשון, נראה פשוט דאם אין ערמה בדבר לפי ראות הדיינים, דאין שונעין לישראל השני על זה מאחר שהגוי מעלמו על אליו ליקח ממנו יין

דמסקל היקח וכן בכל גרמא בנזיקין כד"ה ש"ס אומרים דבכל גרמא בנזיקין אם הוא דבר שכיח ורגיל חייב לשלם משום קנס כה"ל ולכן יש מי שכתב דראובן שמכר מקח לגוי וזל שמעון ואמר ליה לגוי שאינו שזה כל כך חייב לשלם לו ואפשר דכי האי גוונא הוה כמסור דחייב כלקמן סימן שפ"ח"י. וראובן שהלוה מעות לגוי על משכונות וזל שמעון ואמר לגוי להלוות לו בפחות ויהחזיר

ציונים ומקורות יק טעמות מרן לא יספור ב"ב כ"ב ע"ב ר"ה דאם ב"ב הי"ב! ד"מ ט"ו. י"ג טעמי מהר"ם מלחמה הורפס בסוף שריח מהר"י ח"ל ר"ה דין שמעון היה לו עור. דע סוף הפסק. י"ז סעיף ב'. (ט) ודע ירוחם משרים נביח ל"א ח"ל ב. ד"מ ב.

לך אלא מה שאמרו הם, כן נ"ל: (דה) ולכן יש מי שכתב ב"ב. הוא מהר"ם מירוסקא שכתב כן במימוקיו (הטובא בצינים אחר י"ג, ואיתא שם ששמעון היה עם ואמר כן אחר שנגמר המקח וקיבל הגוי המקח. והרב ד"מ ובסוף הסיפון כתב עליו ח"ל, ואית נראה לי, דהא אין היקח על מיד וגם הוא אינו עושה היקח * [בג"פ], ואפשר דהיה מילתא דשכיחא מי מהר"ם ולכן פסק כן, וכדעת הר"ע ז"ל דכתב דמקום דשכיח קנסו, כן נ"ל. ע"כ. ובאמת י"ב דבין זה, ומ"ש הר"ב ואפשר דכי האי גוונא הוה כמסור, אינו נ"ל, דמסור מתיק ומחסרו ממון, אלא הכא אינו מחסרו ממון שהרי הגוי מחזיר לו את שלו. וראיתי במימוקיו מהר"ם מירוסקא ולא כתב שפירוש שחייב רק לחתא שם שמעון היה לו עור ולקחו ראובן ממנו והביאו להגמון, ואמר ליה ההגמון אמור גמור דבר כמה סוף דמיו, ח"ל לא פתח מליטרא כסף, וקיבלו מיד בכך, והיה שם לו ואמר עור זה רע הוא ודמיו ימרים, ועשה טעות ראובן שהפסיד ה' דינרים ע"י לוי, אם יש עדים שכן היה, כיון שקיבל ההגמון העור אע"פ שלא פירש בכך אינו נטול, נמקימה המכירה בקיבל העור מיד ראובן, עכ"ל. ונראה דמיייר שהעור לא היו דמיו ידועים שאפשר שהיה שזה ליטרא כסף, ואי לאו דנמקימה המכירה המחילה לא הפסידו לו כלום שהרי מעולם לא קנהו ההגמון בליטרא כסף, אלא עכשיו שנמקימה המכירה ח"כ הרי העור נמכר בליטרא כסף, ונמלא שראובן מוכרם לשלם לשמעון ליטרא כסף, וע"י דיבורו של לוי פתח ההגמון ה' דינרים והחזיק בעור לעצמו, ונמלא שהפסיד לוי לראובן ה' דינרים מכיון שחייב לשלם לשמעון. אבל הר"ב לא מיייר שהרי לא כתב ד"מ ולא כאן בהג"ה שראובן לקח דבר זה משמעון והביאו להגמון. ומ"מ נראה דאף הרב לא מיייר אלא בשהגוי ממתיק המקח לעצמו ומחזיר לראובן בשביל דיבורו של לוי שלא כד"מ כח, כי המקח שזה באמת כל כך כמו שמכרו ראובן, אבל היכא שהגוי מחזיר לראובן את שלו, אע"פ שמחזיר כן מוכרח למכור לאחר בפחות, אין שמעון חייב לשלם לו מה שהפסיד

ט"ז ד"מ

באר הגולה

1. ע"ש סוף דף (כ"ו) וכ"ב) שהקשה על כל מה שכתב ר"י, מהא דמיייר את הטמא ובעל הבית עלתו עירוב עם פירוחיו אח"י חייב, דהוא עלתו אינו עושה היקח כממון פטור וגם באופה עשה שמטרה אינו כל היקח, ולכן כתב דדינא דגרמי הוא משום קנס והיקח מלוי ורגיל, כדמוכח בירושלמי [שבועות פ"ג ה"ז], דהא סלקי החוס' שם, אך הרא"ש כתב שם בפסקיו ו"ב פ"ב סימן י"ז] דמה שטענה בעל הבית על ידו הוה כעשה מעשה.

ביאור הגר"א
י. י"א דבב"ב ב"ב. כנר נחנר [בסק"י] דלהר"ע ז"ל וכו' והרב קינר בד"ט. והנה שיעור אחרת להרמב"ן [בדינא דגרמי מדיה ועתה] והאריך סה וס"ל דמדאורייתא חייב, אבל בירושלמי [שבועות פ"ג ה"ז] ה"ל [בסק"י] מפרש שהוא מדרבנן, וכן כתב סוף ב"ב ע"ל ב' סוף ד"ה וסבר בשם ריב"א, ועיין ש"ך ס"ק א' שכתב דב"ב ג"כ: (ליקוט) י"א דבב"ב ב"ב. ואין להקשות היך דטבו בבב"ב דינא דגרמי כיון שהוא קנסא, י"ל דאין מלה בקנס אלא כל דבר שהוא שמים ואיני [כ"ה] פתרון כ"ס דייטן. רש"י [ב"ב ק"ז ע"א ר"ה אבר ליה], אלא שכתב דשם משמע דדינא דגרמי דינא הוא דמתיק הוא, כמ"ש שם [קט"ז ע"ב] דינא או קנסא אמר ליה ממיר הוא ב"ב. וממ"ש בסמ"ן א' [סעיף א"ב] (ע"כ): (ליקוט) י"א דבב"ב ב"ב. ואמרין [ב"ב צ"ה ע"ב] הוה עובדא ואכפיה רפרס לרב אפי' כו', ועיין לעיל סימן א' סעיף ד'. ועיין ברמב"ן [שם] שהאריך, ואמרין ב"ב קט"ו ב' דינא או קנסא כו' אמר ליה ממיר כו', ואפשר לפרש דהא קאמר או קנסא שאתה קונם מעמך, מ"מ לענין שאלתו לא השיב לו דליתיה ליה חי גמירין מיה (ע"כ): (ליקוט) י"א ב"ב. ומ"ש שם קט"ו ב' אי דינא כו', פירש רש"י [שם] אי קנסא דקנס לעורך עשה אי דין גמור הוא, ואמר ליה ממיר הוא ומתוך ממיר חייבתי ולא מעמתי קנסא, אבל לא פשיע ליה דדינא הוא, ומ"ש שם אי קנסא לא גמירין מיה, כן קנסא דקנס לעורך עשה אי דין גמור הוא, ואמר ליה ממיר הוא ומתוך ממיר חייבתי ולא מעמתי קנסא, אבל פתרון כ"ס דייטן היך דן רב נחמן [שם קט"ז ע"ב], וכן רפרס דכפיה לרב אפי' ח"כ [שם צ"ה ע"ב], י"ל אפי' דקנסא הוא מ"מ כיון דשכיחא דעו ופתרון כ"ס דייטן בבב"ב עכ"ל הרש"י שם קט"ז א', וכ"כ עפרק ב' י"ט ב' ר"ה הוואו ג"כ הוואו מרמז דפליט סלס דמייטה רב יהודה משום דמילתא דשכיחא הוואו (ע"כ): יא. ולכן ב"ב. עיין ש"ך [בסק"י] שם ד"מ: יב. ראובן ב"ב. עיין מה שכתבתי שם בסמ"ן קט"ז סוף סעיף ה' שהג"ה [בסק"י]:

באר היטב

הוא שמים שחייב לשלם משום קנס, ומי מפסיק אינו שמים ואינו לא שמים. גם נמ"ע כתב דלפי מ"ש הר"ב דבר הכותב ורגיל קנסו, ח"כ גם כולל שחזיר השער קנסו כו'. ולא נהירא לי, דדוקא מילתא דמלוי בש"ס דקנסו אחרין משום שהיה נראה להם דשכיח קנסו, אבל דהא מאן לימא לן דשכיח הוא, וכיון דדינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן הוה דלא לסיק עלה ואין לך אלא מה שאמרו הם, כן נ"ל ש"ך [בסק"י]: י"א. לשלם לו. עיין [ב"ב] [בסק"י] שכתב דדין זה ל"ה, ע"ש:

גליון כותש"א

ש. י"א דבב"ב בנזיקין אם הוא רב שכיח ורגיל חייב, ואם המזיק אלא היקח אף דלא נכנס מן היקח, עיין [ב"ב] [בסק"י] ש"ך סוף סק"י. איך שמעון חייב

חידושי חתם סופר

סימן שפ"ו וסי' סק"י. כ"ב עיין מאוסמי ספס סוסר מ"מ סימן קע"ה:

מאירת עינים

חשן משפט שמו-שמו-שמה הלכות נזיקין

שפת כהן

צו

סימן שפז סעיף א' אן שמיין למוזיק בידו כו'. פירוט, אע"פ שהיך והרג ראוין "כדו" להמתה שמעון או שבר כליו, לא אמרין דראוין יקח לעצמו הגבילה או שגרי הללו ושלם לשמעון נהמה או כלי מדע וכמ"ש לעיל [סימן שניד סעיף ה' וסימן שסיב סעיף י"ג] דקין גמטה וגזילה, דקש דוקא גזרת הכמוס דכמיז

ע"פ ב"ק י"א ט"א א"ן חז"ל א"ן כ"ס הידועתו ב"ט פ"א סוף ה"א

גזילה [ויקרא ה' כ"ג] *כאשר גול וצניטה כמיז ושמה כ"ב ג' ח"ס שניס ישלם וכ"ל [בסימן שניד סעיף א'] אבל ממוק אין היין כן, אלף אפילו היקו ידו דמי כאליו הרג שור ראוין לשור שמעון דכמיז ביה [שם כ"א ל"ן] והמת יהיה לו, פירוט למוק, ומשלם לו נמועד המומר דמי שזוי דמוק:

פטור דחשבינן ליה כשבור משעה שזרקו.

סימן שפז

שמיין השברים לניזק [ומשלם] לו עליהם

ובו סעיף אחד

א' ^אשמיין למוזיק בידו כדרך ששמיין לו אם הזיק ממונו כיצד הרי שהרג בהמת חברו או שבר כליו שמיין כמה היתה הבהמה שוה וכמה הגבילה שוה וכמה היה הכלי שוה והוא שלם וכמה שוה עתה ומשלם הפחת לניזק עם הגבילה או הכלי השבור כדרך שנתבאר בשורו שהזיק בסימן י"ג.

הלכות מאבד ממון חבירו בידים ומוסר ומלשין

סימן שפח

דן ניזק נשבע ונוטל

ובו ט"ו סעיפים

א' ^אהמוזיק ^אממון חבירו ^אואינו יודע מה הזיק נשבע הניזק ונוטל כיצד לקח כ"ס חבירו ^בוהשליכו למים או לאש או שמסרו ליד אנס ואבד בעל

צינעם ומקדחת סימן שפז ז' לון תכ"ס פ"ז השל ממוק דין ט"ו. ג' סעיף א'. סימן שפח ז' לון תכ"ס סוף פ"ז השל הידועתו כל הפסוק. סימן שפז ז' כ"ה מסהדות הרמ"א ואילך. ב"ד: בסימן ט"ו.

סימן שפח סעיף א' אן שמיין שפח סעיף א' אן ורינו יודע מה הזיק כו'. משמע הא לא המוזיק יודע מה הזיק ומכחשו אין המזיק נשבע ונוטל, ועיין מה שכתבתי לקמן סימן ט"ו סעיף י"ג וסק"ד. עיין במשנה מהרש"ן ספר ג' סי' פ"ח [קס"ו: ב] והשליכו פ"מ ב"ו. לון המרדכי פרק הכונס [ב"ק סי' ס"ה], ההוא גברא דנעש בכספא כו', כתב רבינו אבי העזרי ח"ל, ש"מ דכל מי שמפקיד ממנו לחברו נפשיעמו ויש לו עדים שאבד על ידו ממונו, או ידו או ע"י פשיעמו, ישבע כמה הפסדו ויטול כו'. ומהרש"ל [ב"ש"ש] כתב שם נפרק הכונס סי' ל"ב ח"ל, ורמב"ם כתב, אפילו מי שמפקיד ממנו לחברו נפשיעמו כו', ולא נ"ל, דלא עשו מקנה גזול אלף כפיין גזול ממוק בידים, אלף נפשיעמו דאינו ממוק בידים לא, ולא עוד אלף אפילו ממוק בידים נ"ל דלא עשו מקנה גזול אלף דומיא דגזול ממוק וכוונתו, אלף המוזיק בידים נשוגג לא עשו מקנה גביה, וכן יראה לי מדברי הרמב"ם [המובא בצינעם אוה א'] שכתב המוזיק ממון כו', כ"ל, לקם כ"ס חבירו והשליכו למים כו', עכ"ל, ולי נראה כדברי רמב"ם, ומוק נפשיעמו דקאמר היינו ממוק נשבע נפשיעמו, דהיינו דלא מומא דוקא השליכו בידים

עוד לחם

המשלם לו כפי מה ששוה בידו. ובי" סעיף ב' בשם רבינו יוחנן ורבי לוי ח"ב. ועיין בתשובתי [אהר יעקב] לענין ריבית סי' ס'. ועיין לעיל סימן שסיב דין י"ב. סימן שפח בראשון. כתבו יהודי אחד לצדקו הרבר ידוע כדאי שאם ישלם זה יקחו אחר תחתיו, אין להשתדל להצילו, אבל אם הרבר ספק שפא לא יקחו אחר תחתיו, אין ספק מוציא מידי ודאי. וכן אם היתה הגזירה לקחת קצת יהודים, הרשות נתונה להשתדל להציל לכל מי שירצה. ר"ל ב' סי' פ' ה"ב.

סעיף ד' בסופו. זרק על הכלי וקדם אחר ושברו, הייב *החשבו. תוספות קמא י"ז ב' ודיה וזמן. רינא דגרמי דחייב, הוא עצמו עושה הרחוק למסון חבירו וההיזק נעשה ביד בשעת מעשה. [פור ובי" סעיף ג' בשם ר' נתנאל ב"ב כ"ב ע"ב ד"ה זמין]. כל גרמא בנוקין ששפתין ליה עד דמסקל ליה או עד דמקבל עליה כל אונסא דאתי מיניה. וביי מחוסר א' בשם הר"ן ב"ס ע"ב ע"ב ד"ה אלא. מוק ממון חבירו והוא דבר שאם יסכר ביהד יסכר בפחות ואם יסכר אחר אחר יסכר ביותר, אין הניזק יכול לומר אחד אחד הייתי רוצה לסכרם,

כ"ס נוסף בכת"י אהר בשם ר"א

ביאור הגר"א

סימן שפז א. שמיין כו'. כ"ק י"א א' אלף למוק * [אוסר ר' ב' מנה ה"י מלי כ"ה גבת בסוגר] כו', ולכ"ל כו', והיינו מוק בידו דומיא דגנב וגולן, ושם דהוא כו' חברה כו': [ליקוט] שמיין כו'. מוספא פ"ג נ"א. כלל אמרו ממוקין, הרג את שזוי וקבע את כסותו וקצץ נפשיעמו לא יאמר טול את הגבילה ותן לי את הפרה טול את הקרעית ותן לי את העלים טול את הקלפין ותן לי הנשיעם, אלף שמיין אונס כמה כן יפין עד שלף הזוקו ומה הן יפין משהחזקו ולפי כך כן משלמן [ע"כ]: ב. בדרך כו'. ס' ר' כ': ג. הרי כו'. כמ"ש שם ר' ב' הסיק * ממונו: אולי ב"ל ד. או שבר כליו. כמ"ש שם י"א נ"א [המובא בגמרא נגה ס']: סימן שפח סעיף א' א. המוזיק כו' כיצד כו'. עיין ב"ר הגולה ס"ק כ': ב. או לאש. עיין מוס' שם [בב"ק המובא בבאה"ג אוה א'] ל"ה ל"ר יהודה כו': ג. או שמסרו כו'. עיין מה שכתבתי בסעיף ו' [סקל"ן]:

באר הגולה

סימן שפז סעיף א' א. לון הרעב"ס ע"ו מהלכות מוהל ומוק דין [ט'] ג. כתב הרב המגיד [שם], וזו * שמיין [שמיין] לשאל האמור ע"ק ד"ק [דף י"א ע"א מ"מרה דשמואל וכדמפרש לה [הס'] ונפרק השאל מצינע' [ר"ש דף ל"ן] ופ"תה הלכות [ב"ק ד' ע"ב חז"ק ה"י]. ב"מ נ"ה ע"ב חז"ק ה"י.

סימן שפח סעיף א' א. לון הרעב"ס ע"ו מהלכות מוהל דין י"ו. וכמ' הרב המגיד, מפורש בסוף הסוג [מ"מרה דשמואל דף ס"ג ע"א]. ג. שם וברוב [ע"ב] דין י"ס. זה מעשה שם, ההוא גברא דנעש בכספא וכו' [שם].

כ"ס הפתיק ה"ב"י דבר ה"ס

גליון מהרש"א

יחיד כה"ל, דהא לבי מיסה דה"ל לא חליתו כזר מפיקו דמחוס טוף כ"ל האלן וש"כ וי"ג) סרק טיטק וכל אחר וקבלו סקיף, וכמ"ש רמב"ן [ב"מ] וכל ש"ס ח"ה ח"ה. סימן שפז ש"ך סקיף. ועיין לעיל סוף סימן ז"ה. סקיף"ס ד"ס וכו' לכ"ל, ועיין סימן שפ"ח סעיף ב'. סימן שפח סעיף א' א. ואינו יודע. משמע דלא המוזיק יודע מה הזיק ומכחשו אין ה"ס כיון נשבע ונוטל, ועיין מ"ש לקמן סימן ט"ו סעיף י"ג, ועיין במשנה מהרש"ן ספר ג' סי' פ"ח [קס"ו: ב] והשליכו. כמ' מהרש"ל בפרק הכונס סי' ל"ב ח"ל, ורמב"ם כתב, מי שמפקיד ממנו לחברו נפשיעמו ויש לו עדים שאבד על ידו ממונו, או ידו או ע"י פשיעמו, ישבע כמה הפסדו ויטול כו'. ולא נ"ל, דלא עשו מקנה גזול אלף כפיין גזול ממוק בידים, אלף נפשיעמו דאינו ממוק בידים לא, ולא עוד אלף אפילו ממוק בידים נ"ל דלא עשו מקנה גזול אלף דומיא דגזול ממוק וכוונתו, אלף המוזיק בידים נשוגג לא עשו מקנה גביה, וכן יראה לי מדברי הרמב"ם [המובא בצינעם אוה א'] שכתב המוזיק ממון כו', כ"ל, לקם כ"ס חבירו והשליכו למים כו', עכ"ל, ולי נראה כדברי רמב"ם, ומוק נפשיעמו דקאמר היינו ממוק נשבע נפשיעמו, דהיינו דלא מומא דוקא השליכו בידים לנראה רק דנעש ביה ומכח דחשיבה שדיה

